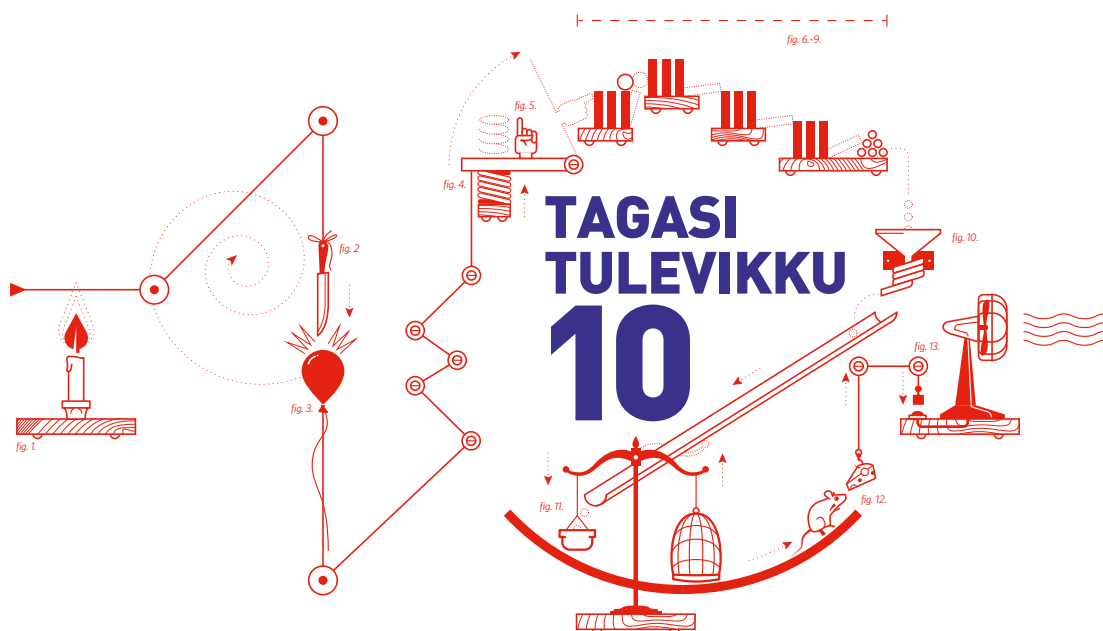

Eesti Arengufondi kümme aastat Eesti tuleviku kujundamisel

Lühikokkuvõte

Eesti Arengufond asutati 15. novembril 2006 Arengufondi seadusega, mis jõustus 01.12.2006. Seaduse § 2 kohaselt on Arengufondi eesmärk stimuleerida ja toetada Eesti majanduses muutusi, mis aitavad majandust ajakohastada, ekspordi kasvu tagada ning uusi kõrget kvalifikatsiooni nõudvaid töökohti luua. Arengufond toetab innovatsiooniteadlikkuse tõusu, uuenduslike äriideede esile kerkimist ning ettevõtlikkuse kasvu ühiskonnas tervikuna. Arenguseire korraldamiseks moodustas juhatus arenguseire üksuse. Arengufondi struktuuri kuulusid loomisel arenguseire divisjon, investeringute divisjon, büroo ja sõltumatu investeringute ekspertkomitee. 2011. aastal moodustati investeringutega tegelev tütar-ettevõtte AS SmartCap. 2012. aastal moodustati arenguseire divisjoni asemele energia- ja rohemajanduse ning nutika spetsialiseerumise suunad. 2014. a liitus Arengufondiga Eesti *start-up*-firmade tugiüksus Startup Estonia.

Arengufond koostas seiretegevuse käigus Eesti majandust käsitlevaid raporteid koos asjakohaste soovitusetega olukorra parandamiseks. Avaldati järgmised raportid: „Eesti majanduse konkurentsivõime hetkeseis ja tulevikuväljavaated”, „Riskikapitalituru analüüs ja investeerimisstrateegia”, „Valge paber Riigikogule”, „Tööstusvedurid 2018”, „EST_IT@2018”, Raport Riigikogule 2007/2008 „Edasi”, „Tervisemajandus 2018”, „Finantsteenused 2018”, Raport Riigikogule 2008/2009 „Edasi”, „Kõrgkool 2018”, „IT + haridus”, Raport Riigikogule 2009/2010

„Edasi”, Eesti kasvuvision „Stsenaariumid 2018”, „IT + tervishoid”, Raport Riigikogule 2011 „Edasi”, Globaalne ettevõtlusmonitooring 2012, 2013, 2014; „Eesti-India majanduskoostöö tulevik”, „IT + finants”, „Väliskeskond 2020”. Energia- ja rohemajanduse suund viis eraldi lepingu alusel läbi energiamajanduse arengukava alusuuringud ja koostas energiamajanduse pikaajalise arengukava „ENMAK 2030+”. Projektipõhiselt koostati biometaanu uuring koos kasutuselevõtu ettepanekuga ning energiaühistute programm koos ettepanekutega energiaühistute tekkeks vajaliku keskkonna loomiseks. Nutika spetsialiseerumise suund koostas valdkondlikud raportid kolme kasvualdkonna kohta (IKT, tervisetehnoloogiad ja ressursside väärindamine), milles on pakutud konkreetseid eesmärgid valdkondade kaupa, analüüsitud valdkondade arengut takistavaid barjääre ja barjääride kõrvaldamiseks vajalikke abinõusid.

Arengufondi investeerimisüksus (hilisem AS SmartCap) tegi ajavahemikul 2008–2015. a 24 investeringut Eesti kiirekasvulistes innovaatilises ärimudeliga ettevõtetesse summas 16,05 milj. eurot. Väljuti omanike ringist ettevõtetes SmartPost, Fits-me, Now Innovations ja Modesat Communications. SmartCapi meeskond nõustab ja valitseb Arengufondi investeerimisportfelli Early Fund I ja kindlustab lepingulist riskikapitali investeerimisfondi Early Fund II. Uue investeerimissuuna kohaselt investeerib Arengufond kapitali varases faasis tegutsevatesse

riskikapitalifondidesse, mis omakorda investeerivad kaasatud raha innovatsioonile suunatud tehnoloogiaettevõtetesse.

Startup Estonia (SUE) on Eesti Arengufondi juures tegutsev Eesti *start-up*'ide tugiüksus. SUE seisab hea selle eest, et Eesti oleks tuntud ja atraktiivne sihtriik Euroopa *start-up*-ettevõtetele ning muutuks 2020. aastaks üheks Euroopa juhtivaks *start-up*'ide tõmbekeskuseks. SUE eesmärk on rajada terviklik ja toimiv *start-up*-ökosüsteem, mis soodustab *start-up*-ettevõtete kasvu ja arengut.

Arenguseire eesmärkide ja fookuste laiemaks tutvustamiseks kutsuti ellu laiapõhjalised arengufoorumid. Arengufond kaasas alusuuringute, projektipõhiste tööde ja seireraportite koostamisse valdkondade tippeksperthe ning tööprotsessi ka valdkondade eest vastutavate ametkondade esindajad erinevate töötubade vormis. Valdkondlikud raportite tööversioonid avalikustati foorumitel, kus kõigil osalejatel oli võimalus anda omapoolne panus lõppraportite koostamisse.

Valdkondlike raportite soovitustest on osaliselt ellu viidud paljud ettepanekud tänu seireraportites osalenud ekspertide ja otsustajate kaasamisele ja nende edasisele tegevusele ideede realiseerimisel. Tähtsamad muutused Eesti majanduses, hariduses ja tervishoiusüsteemis on Eesti Infotehnoloogia Kõrgkooli ja IT Akadeemia riikliku programmi loomine, erinevate klasterite ning teadus- ja arenduskeskuste (TAK) teke, EAS turismiarendus- ja välisinvesteering-

gute keskuse loomine, maksusüsteemi muutused, bürokraatia vähendamine, haridussüsteemi täiustamine jne. Otseselt on Arengufondi tegevusega seotud finantsteenuste klasteri FinanceEstonia loomine. Klasteri tegevus on suunatud ettevõtete ja partnerorganisatsioonide jaoks parema ja atraktiivsema ettevõtluskeskkonna loomisele, eelkõige finants- ja kapitaliturgude arendamisele. Teiseks suuremaks Arengufondi edulooks võib pidada investeerimistegevuse ja Eesti *start-up*'ide tugiüksuse Startup Estonia tegevust ning investeerimisportfelli Early Fund I ning riskikapitali investeerimisfondi Early Fund II valitsemist.

Arengufondi loojal Riigikogul ja täidesaatval võimul tekkisid erimeelsused Eesti Arengufondi tegevuse eesmärkide ja sellest tulenevalt ka Arengufondi töö tulemuslikkuse hindamisel. Seetõttu võttis Riigikogu majanduskomisjon vastu otsuse jaotada Arengufondi funktsioonid teiste asutuste vahel. Investeerimistegevus viiakse üle Kredexisse ning nutika spetsialiseerumisega ja energeetika- ja rohemajandusega seonduv tegevus suunatakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi alluvusse.

Majanduse arengu tagamiseks on vaatamata Arengufondi likvideerimisele oluline jätkata arenguseire alast tööd Eestis. Seejuures tuleb keskenduda potentsiaalsetele kasvvaldkondadele, innovatsioonile ja ekspordivõimalustele. Arenguseirel peavad ka edaspidi olema tulevikule suunatud pikaajalised eesmärgid.

Sisukord

1. Sissejuhatus 5
2. EAF asutamise eesmärgid, ülesanded, visioon ja missioon 6
3. Kuidas me tegutsesime 7
4. Mida me ära tegime 12
5. Mida me soovitasime 19
6. Mis sai teoks 20
7. Kuidas edasi 22
8. Kokkuvõte 23
9. Lisad 25

Lühendite selgitus

- BASREC – Baltic Sea Region Energy Cooperation
- EAF – Eesti Arengufond
- EAS – Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus
- EK – ekspertuuring
- ENMAK – Energiamajanduse arengukava
- EstVCA – Estonian Private Equity & Venture Capital Association
- EVCA – European Private Equity & Venture Capital Association
- FVCA – Finnish Venture Capital Association
- GEM – Globaalne ettevõtlusmonitooring
- HITSA – Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus
- HTM – Haridus- ja Teadusministeerium
- IASA – International Institute for Applied Systems Analysis
- ITL – Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit
- MKM – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
- NASSCOM – The National Association of Software and Services Companies
- NESTA – National Endowment for Science, Technology and the Arts
- NS – Nutikas spetsialiseerumine
- SITRA – Suomen Itsenäisyyden Juhlarahasto
- SuE – Startup Estonia
- T&A – teadus- ja arendustegevus
- TA&I – teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon
- TAK – teadus- ja arenduskeskus
- TEK – täiskasvanud elanikkonna küsitlus
- TTO – tervishoiuteenuseosutaja
- UNIDO – United Nations Industrial Development Organization
- VKE – väikese ja keskmise suurusega ettevõtted

1. Sissejuhatus

Käesolev aruanne on koostatud eesmärgiga anda ülevaade Eesti Arengufondi tegevusest Eesti tuleviku kujundamisel kümne aasta jooksul. Riigikogu majanduskomisjon on võtnud vastu otsuse likvideerida Eesti Arengufond (EAF likvideeritakse seaduse alusel) ja anda Eesti Arengufondi funktsioonid üle teistele ametkondadele. Energeetika ja rohemajandusega seonduvad materjalid anti 2016. a märtsis üle Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, nutika spetsialiseerumisega seonduv antakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile üle juunis 2016, investeerimisega seonduv tegevus läheb koos töötajatega (Startup Estonia, AS SmartCap) 01.07.2016 üle Kredexisse ja seiretegevust alustatakse Riigikogu kantselei haldusalas 2017. aastal. Kõige suuremad erimeelsused Eesti Arengufondi likvideerimisel ongi seotud seiretegevusest ühese arusaamise puudumisega ja seire edasiste eesmärkide erineva tõlgendamisega.

Mõned arenguseire definitsioonid:

- Arenguseire on teaduse, tehnoloogia, majanduse, keskkonna ja ühiskonna pikaajaliste arengute süstemaatiline hindamine ning vastavate uuringute ja analüüside tegemine eesmärgiga tuvastada võtmevaldkonnad ja strateegilised arengusuunad, mis pikas perspektiivis toovad kaasa ulatusliku majandusliku ja ühiskondliku kasu (EAF põhikiri, Arengufondi seadus).
- Euroopa Komisjoni määratluse kohaselt tegeleb arenguseire tuleviku teaduse ja tehnoloogiliste saavutustega ja nende võimalike mõjudega ühiskonnale. Arenguseire saab seeläbi määratleda need teaduse ja tehnoloogia valdkonnad, mis kõige suurema tõenäosusega toovad kaasa majandusliku, keskkonnaalase ja ühiskondliku kasu tulevikus.
- Singapuri¹ tuleviku-uuringute keskus defineerib seiret kui võimet näha ja planeerida tulevikku, st erinevaid võimalikke arengusuundi ning neile vastavaid tegevuskavu.
- Sõnastikus² on arenguseire (*foresight*) defineeritud kui tuleviku üle mõtisklemine ja selle sätestamine, ettevaatav tegevus, võimekus ette näha; teadmine, mis saadakse tulevikku vaadates.
- Wikipedia³ andmetel on arenguseire kriitiline mõtlemine, mis keskendub pika perioodi arengutele, kaasava demokraatia laiema kaasamise võimaldamine ning tuleviku kujundamine lähtuvalt avaliku sektori poliitikast.

Küsimus ei ole enam selles, kas arenguseiret teha, vaid selles, kuidas seda võimalikult mõjusalt korraldada.

2008. aastal avaldatud raportis „Arenguseire” on kirjutatud: „Arengufondi seiretööd tehakse selle nimel, et Eesti teaks ja kasutaks paremini oma võimalusi läbilöömiseks globaliseerunud ning muutuv maailmas. Küsimus ei ole enam selles, kas arenguseiret teha, vaid selles, kuidas seda võimalikult mõjusalt korraldada.”

Eesti Arengufond on kümne aasta jooksul eeltoodud silmas pidades tegutsenud oma parima äranägemise kohaselt. Alljärgnevalt on esitatud lühike ülevaade Eesti Arengufondi töö tulemustest. Arengufondi tegevuse ülevaade keskendub põhiliselt arenguseire valdkonnas tehtud uuringutele, analüüsidele ja raportites esitatud soovitudele.

¹ Singapore Economic Development Board

² www.dictionary.com

³ <https://en.wikipedia.org>

2. EAF asutamise eesmärgid, ülesanded, visioon ja missioon

Eesti Arengufond asutati 15.11.2006 Arengufondi seadusega, mis jõustus 01.12.2006.⁴

Eesti Arengufondi eesmärgid ja ülesanded seaduse järgi

Arengufondi eesmärgid ja ülesanded:

1. Arengufondi eesmärk on stimuleerida ja toetada Eesti majanduses muutusi, mis aitavad majandust ajakohastada, ekspordi kasvu tagada ning uusi kõrget kvalifikatsiooni nõudvaid töökohti luua. Arengufond toetab innovatsiooniteadlikkuse tõusu, uuenduslike äriideede esile kerkimist ning ettevõtlikkuse kasvu ühiskonnas tervikuna.
2. Oma eesmärkide saavutamisel täidab Arengufond järgmisi ülesandeid:
 - a) investeerib käivitamisjärgus teadmis- ja tehnoloogiamahukasse Eesti ettevõtlusse ning pakub vastavatele ettevõtjatele juhtimisalast tuge;
 - b) korraldab Eesti jätkusuutliku majandusarengu tagamiseks ja käesoleva lõike punktis 1 nimetatud investeerimisotsuste tegemiseks vajalikku arenguseiret;
 - c) edendab valdkondlikku riigisisest ja rahvusvahelist koostööd ning peab sidet rahvusvaheliste arenguseirega tegelevate organisatsioonidega ja välisinvestoreid ning -fonde koondavate investeerimisorganisatsioonidega.

Seire korraldamine lähtuvalt seletuskirjas sätestatule

1. Arenguseire korraldamiseks moodustab juhatus arenguseire üksuse.
2. Arenguseire on teaduse, tehnoloogia, majanduse, keskkonna ja ühiskonna pikaajalise arengu süstemaatiline hindamine ning vastavate uuringute ja analüüside tegemine eesmärgiga

tuvastada võtmevaldkonnad ja strateegilised arengusuunad, mis pikas perspektiivis toovad kaasa ulatusliku majandusliku ja ühiskondliku kasu.

3. Arenguseire tegevuskava koostamisel juhindutakse muuhulgas Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse poolt heakskiidetud valdkondlike strateegiate eesmärkidest.
4. Arenguseire tegevuskava peab toetama ka Arengufondi nõukogu kinnitatud investeerimisstrateegiat.

Eesti Arengufondi strateegia 2012–2015 „Arengufond – Eesti riigi arendusüksus”⁵

Arengufond on koht, kus katsetada tuleviku mõtte (seirete) ja kapitali jõul uudeid meetodeid Eesti majandusvaldkondade arendamisel, era- ja avaliku sektori koostöös, uute algatuste ellukutsumisel ja valdkonnaülestele keerukatele küsimustele lahenduskäikude leidmisel.

Arengufondi visioon: Eesti teab ja kasutab oma võimalusi muutavas maailmas läbilöömiseks.

Arengufondi missioon: Arengufond aitab luua Eestile tulevikku meie võimalusi analüüsides, positiivseid muutusi algatades ja kapitaliturgu arendades.

Arengufondi väärtused:

- Kvaliteet
- Usaldusväärsus ja ekspertiis
- Tulevikule suunatus
- Mõjus
- Sõltumatus

Eesti Arengufondi eesmärgid ja ülesanded on üksikasjalikult kirjeldatud EAF põhikirjas⁶

⁴ <https://www.riigiteataja.ee/akt/104032015008>

⁵ Nimetatud strateegia on kinnitatud EAF nõukogus 20.02.2012

⁶ http://www.arengufond.ee/wp-content/uploads/2013/08/af_pohikiri.pdf

3. Kuidas me tegutsesime

Raportite koostamine

Seiretegevus põhines erinevate huvigruppide laiapõhjalisel kaasamisel, alates ülesandepüstituse täpsustamisest kuni lõppraporti tutvustamiseni foorumitel. Rohemajanduse valdkonnas kaasati asjahuvilisi veebikeskkondade www.energiatalgud.ee ja www.energiauhistud.ee kaudu, kus kõigil oli võima-

lik lisada oma kommentaare. Lisaks oli arenguseire üksus tihti ka eestvedaja rollis – paljud algatused said elujõuliseks või muutused kutsuti ellu just fondi kaasabil.

Eesti Arengufondi tegevuste lühikirjeldus vastavalt aastaaruannetele on lisas 9.2.

2006

15. NOVEMBER ARENGUFONDI SÜND

NÕUKOGU ESIMEES
▲ Indrek Neivelt

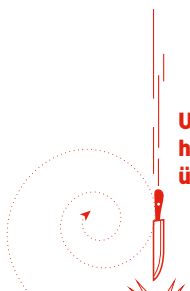

LIIKMED
▲ Erik Terk
▲ Juhan Parts
▲ Ivari Padar
▲ Mart Laar
▲ Jürgen Ligi
▲ Jaan Männik
▲ Alar Karis
▲ Peep Sürje

JUHATUSE ESIMEES
▲ Ott Pärna

USA kinnisvaramulli lõhkemisest
hargnevad sündmused, mis viivad
üleilmse majanduskriisini

2009

Seireprojektist "Finants- teenused2018" saab alguse FinanceEstonia klastri idee

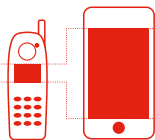
- Arengufoorum 2
- „Tervisemajandus 2018“
- Raport Riigikogule 2008/2009 „Edasi“

2007

Käivitati Arengufondi kohvihommikud

- Tehti uuring koostöös Tartu Ülikooliga „Eesti majanduse konkurentsivõime hetkeseis ja tulevikuväljavaated“
- Viidi läbi uuring „Riskikapitalituru analüüs ja investeerimisstrateegia“

Apple toob turule
esimese iPhone'i, algab
MOBIILSE INTERNETI
REVOLUTSIOON

Üleilmse
MAJANDUSKRIISI
PÕHI, Eesti SKP
kasv -14.1%

INVESTEERINGUID
2 298 000 €

Sealhulgas...

Fits.me

SmartPOST

SmartPOST

2010

Esimesed investeeringud kannavad vilja, kui Itella ostab SmartPOST pakiteenuse

- Arengufoorum 3
- Foorum Tervishoiuteenused 2018
- Foorum Finantsteenused 2018
- „Kõrgkool 2018“
- „IT+haridus“
- Raport Riigikogule 2009/2010 „Edasi“

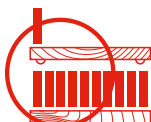
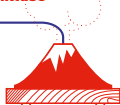
Sealhulgas...

MODESAT

INVESTEERINGUID
931 000 €

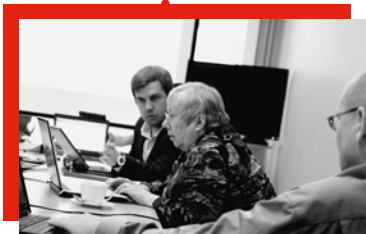
Häädamatu vulkaan
EYJAFJALLAJÖKULL
halvas nädalaks
Euroopa lennuliikluse

INVESTEERINGUID
1 149 000 €

Sealhulgas...

GRABCAD

2011

FinanceEstonia klasteri asutamine atraktiivsema ettevõtluskeskonna loomiseks

FinanceEstonia klaster on suunatud peamiselt finants- ja kapitaliturgude arendamisele

- „IT+tervishoid“
- Raport Riigikogule 2011 „Edasi“

INVESTEERINGUID
2 850 000 €

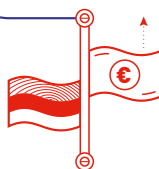
NÕUKOGU ESIMEES
▲ Raivo Vare

LIIKMED

- ▶ Erik Terk
- ▶ Juhan Parts
- ▶ Ivari Padar
- ▶ Mart Laar
- ▶ Jürgen Ligi
- ▶ Jaan Männik
- ▶ Alar Karis
- ▶ Peep Sürje

JUHATUSE ESIMEES

- ▶ Ott Pärna

Eesti võtab kasutusele
Euroopa ühisraha EURO

EESTI ARENGUFOND

ARENGUFONDI 10 AASTAT

MODESAT

Cern'is tõestati
HIGGS BOSON'i
olemasolu

must auk, mis hävitab
maakera, jäi tekkimata

INVESTEERINGUID
842 000 €

2012

Saadeti laiali seireüksus

- Globaalne ettevõtlusmonitoring 2012
- „Eesti-India majanduskoostöö tulevik“
- „IT+finants“
- „Väliskeskond 2020“

NÕUKOGU ESIMEES
▲ Alar Karis

LIIKMED
▲ Raivo Vare
▲ Andres Keevallik
▲ Mart Einasto
▲ Kaja Kallas
▲ Urmas Reinsalu
▶ Juhan Parts
▶ Jaan Männik
▶ Jürgen Ligi

JUHATUSE ESIMEES
▲ Tõnis Arro

Kogu Fondi suund muutus, seireüksus saadeti
laiali, seire säilis projektipõhises korralduses

GRABCAD

2014

Käivitus StartUp Estonia programm

Kirjeldati kontseptsioon startup maastiku arenda-
miseks aastani 2020 - Eesti Euroopa üheks
juhtivaks tömbekeskuseks StartUp'ide jaoks

- Globaalne ettevõtlusmonitoring 2014
- Energiamaajanduse arengukava „ENMAK2030+“
- Advokaatidest koosnev töögrupp analüüsib
äriseadustiku sobivust iduettevõtete
tegevusega

INVESTEERINGUID
3 333 000 €

2013

Käivitati StartUp Estonia pilotprogramm

INVESTEERINGUID
1 726 000 €

- Globaalne ettevõtlusmonitoring 2013
- Valmis nutika spetsialiseerumise kvalitatiivne
analüüs, mille tulemusena valiti välja kasvuvald-
konnad - IKT, tervisetehnoloogia ning ressursside
väärimine
- Energiamaajanduse alusuuringud: Soojusmajandus,
Elektrimajandus, Elamumajandus, Transpordi
energiatarbimine, Kohalike kütuste tootmine sh
Biometaan

JUUNI 2013

NÕUKOGU ESIMEES
▲ Ville Jehe

LIIKMED
▲ Volli Kalm
▲ Mart Laar
▶ Andres Keevallik
▶ Mart Einasto
▶ Kaja Kallas
▶ Juhan Parts
▶ Jaan Männik
▶ Jürgen Ligi

JUHATUSE ESIMEES
▶ Tõnis Arro

DETSEMBER 2013

NÕUKOGU ESIMEES
▶ Ville Jehe

LIIKMED
▲ Reet Roos
▶ Volli Kalm
▶ Andres Keevallik
▶ Mart Einasto
▶ Kaja Kallas
▶ Juhan Parts
▶ Jaan Männik
▶ Jürgen Ligi

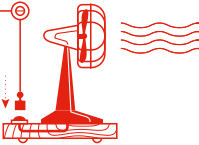

JUHATUSE ESIMEES
▶ Tõnis Arro

2016

ARENGUFONDI REORGANISEERIMINE

NÕUKOGU ESIMEES

▶ Ville Jehe

LIIKMED

▶ Jaak Aaviksoo
▶ Liisa Oviir
▶ Sven Papp
▶ Maris Lauri
▶ Kristen Michal
▶ Urve Palo
▶ Volli Kalm
▶ Mart Einasto

JUHATUSE ESIMEES

▲ Annika Lentso

JUUNI 2014

NÕUKOGU ESIMEES

▶ Ville Jehe

LIIKMED

▲ Anne Sulling
▲ Urve Palo
▶ Reet Roos
▶ Volli Kalm
▶ Andres Keevallik
▶ Mart Einasto
▶ Kaja Kallas
▶ Jaan Männik

JUHATUSE ESIMEES

▲ Pirko Konsa

AUGUST 2014

NÕUKOGU ESIMEES

▶ Ville Jehe

LIIKMED

▲ Indrek Saar
▲ Valdo Randpere
▶ Anne Sulling
▶ Urve Palo
▶ Volli Kalm
▶ Andres Keevallik
▶ Mart Einasto
▶ Jaan Männik

JUHATUSE ESIMEES

▶ Pirko Konsa

INVESTEERINGUID (l p/a)

1 008 000 €

2015

Äriseadustiku muudatus lihtsustab startup- ettevõtjatele kapitali kaasamist

- Töötoad arengufoorumi Eesti Tee 2030 raames
- Biomajanduse strateegia eeluuring
- Projekt „Energiaühistud“

MAI 2015

NÕUKOGU ESIMEES

▶ Ville Jehe

LIIKMED

▲ Sven Papp
▲ Maris Lauri
▲ Jevgeni Ossinovski
▲ Kristen Michal
▶ Urve Palo
▶ Volli Kalm
▶ Andres Keevallik
▶ Mart Einasto

JUHATUSE ESIMEES

▶ Pirko Konsa

OKTOOBER 2015

NÕUKOGU ESIMEES

▶ Ville Jehe

LIIKMED

▲ Jaak Aaviksoo
▲ Liisa Oviir
▶ Sven Papp
▶ Maris Lauri
▶ Kristen Michal
▶ Urve Palo
▶ Volli Kalm
▶ Mart Einasto

JUHATUSE ESIMEES

▶ Pirko Konsa

EESTI ARENGUFOND

4. Mida me ära tegime

Alljärgnevalt on esitatud lühikokkuvõtte Eesti Arengufondi koostatud uuringutest ja raportitest. Ülevaated ei ole esitatud kronoloogilises järjekorras, vaid on toodud kokkuvõtetena teemade kaupa.

4.1 Eesti majanduse konkurentsi hetkeseis ja tulevikuväljavaated

Olgu öeldud, et esimesed seiretööd tehti juba enne Eesti Arengufondi loomist – Eesti Keskkonnaministeerium rahastas 1997. a projekti „Eesti 2010 – üleriigiline territoriaalmajanduslik planeering”, mis tegeles eelkõige seirega riiklikul tasandil. Selle projekti raames koostas Eesti Tuleviku Instituut (Garri Raagmaa ja Erik Terk) kogumikud „Tulevikutrendid. Maailm ja Eesti” (1997) ning „Eesti tulevikustsenaariumid” (1997)⁷. Neis kogumikes kirjeldati tulevikustsenaariumide koostamise meetodikat ning valiti teljed, mis omakorda määrasid stsenaariumide valiku (Lõuna-Soome, Ülevedaja, Militaarne info-oaas ja Suur Mäng).

2007. a tellis Eesti Arengufond Tartu Ülikoolilt analüüsi Eesti majanduse hetkeseisu, konkurentsi võime ja tulevikuväljavaadete kohta⁸. Tulevikustsenaariumide kirjeldamiseks valiti telgedeks ettevõtete ja inimeste muutumisvõimekus ja riik kui katalüsaator. Kirjeldati nelja stsenaariumi: *Tühikäik*, *Seisev vesi*, *Looduslik valik* ja *Põhjatäht*.

2010. a toimus laiapõhjaline strateegiline arutelu „Eesti kasvuvision 2018”, kus otsiti vastust kahele küsimusele: millisena tahame näha Eesti majandust kümne aasta pärast ja milliseid samme peame soo-

vitud sihile jõudmiseks astuma. Konsultatsioonifirma Global Business Network kaasabil sõnastati erinevates töötubades saadud tulemused ning 06.05.2010 toimunud Arenguforumil tutvustati väljatöötatud arengustsenaariume („Stsenaariumid 2018”⁹). Stsenaariumide koostamisel lähtuti visioonist *maailmas edukas, koduselt armas*. Telgedeks valiti Läänemere maade koostöö ja Eesti välisturgude majanduskliima, mille alusel koostati neli stsenaariumi: *Lõuna-Soome*, *Riigi tagasitulek*, *Skype-saar* ja *Hansa Liit II*. Kõige positiivsem stsenaarium on Läänemere maade tugeva koostöö ja soodsate ekspordiolude korral *Hansa Liit II*. Kõige halvem stsenaarium on nõrga koostöö ja pingeliste ekspordiolude korral *Riigi tagasitulek*. Stsenaariumi *Hansa Liit II* realiseerumise eeldusteks on Põhjamaade majanduse tugevam lõimumine, Venemaa reformimeelne valitsus ja lõimumine Läänemere piirkonnaga ning Eesti majanduse restruktureerimine. Stsenaariumi *Riigi tagasitulek* realiseerumise eeldused on jätkuv majandussurutis, Venemaa-poolne mõjusfääride suurendamise poliitika, vähene tehnoloogiline areng ja riigi sekkumine majandusse. Stsenaariumide kirjeldamisel arvestati üleilmsete, piirkondlike ja riigisiseste mõjudega ning toodi välja 12 kriitilist muutajat.

Stsenaariumite kirjelduste ja kriitiliste muutujate kaudu tehti järeldused selle kohta, mida Eesti peaks edaspidi arvestama. Need järeldused on toodud järgmises, 5. peatükis. Arenguforumil ja töötubades tehtud töö alusel koostas Eesti Arengufond 2009. a majanduskriisist väljatulekuks strateegiliste tegevussammude kriisipaketi „Valge

⁷ Eesti tulevikustsenaariumid. ETI Tallinn/Tartu 1997

⁸ Eesti majanduse konkurentsi võime hetkeseis ja tulevikuväljavaated. EAF 2008

⁹ Stsenaariumid 2018. EAF 2012. <http://www.arengufond.ee/2012/09/eesti-fookuses-92012-stsenaariumid-2018-neli-lugu-eesti-majanduse-voimalikust-tulevikust/>

paber Riigikogule¹⁰, milles esitati ettepanekud majanduse struktuurimuutuste toetamiseks ja majanduskriisi mõjude leevendamiseks: uue kapitali saamine investeringuteks, inimkapitali arendamine, ettevõtete ekspordivõime kasvatamine ja tööjõu võimestamine ning tööhõive hoidmine. Samal ajal koostati analüüs Eesti tööstuse kasvuvõimaluste leidmiseks ja 2009. a sügisel avaldati raport „Tööstusvedurid 2018. Eesti tööstuse kasvuvõimalused järgmiseks kümnendiks“¹¹, kus toodi esile kolm kasvuvõimalust: kasvuvõimalus väärtusahelates või edasiliikumine nende vahel, suurima kasvupotentsiaaliga ärialadele liikumine ja uutele välisurgudele pürgimine ning senistel osakaalu kasvatamine.

Arengufoorumi töötubade traditsioon taasalustati 2015. a sügisel, kuid segadused organisatsiooni tegevuse ja püsijäämise ümber katkestasid sellealase tegevuse.

Majanduse arengut on võimalik hinnata ja vajadusel majanduskeskkonna muutusi esile kutsudes ka suunata majandust ja ettevõtlust puudutava ajakohase info olemasolul. 2012. a liitus Eesti Globaalse Ettevõtlusmonitooringu (GEM) konsortsiumiga, mis esindab 87% maailma majandust.

Eesti Arengufond avaldas kolm raportit Eesti ettevõtluse kohta: „Globaalne ettevõtlusmonitooring 2012 Eesti raport“¹², „Globaalne ettevõtlusmonitooring 2013 Eesti raport“¹³ ja „Globaalne ettevõtlusmonitooring 2014 Eesti raport“¹⁴.

Ülemaailmselt on GEM uuringuid läbi viidud 17 aastat. GEM on suurim rahvusvaheline iga-aastane ettevõtlusuuring, mida tänaseks on läbi viidud enam kui 100 riigis. GEMi uurimismeetod hõlmab kaht alamuringut: täiskasvanud elanikkonna küsitlus (TEK) ja ekspertuuring (EK). TEK-i eesmärk on nn rohujuure ehk üksikindiviidi tasandil uurida elanikkonna suhtumist ettevõtlusesse ja inimeste ettevõtlusaktiivsust: millisena nad näevad ettevõtlusalaseid võimalusi ja takistusi ning kuidas hindavad oma oskusi ja võimeid. Ettevõtjatena lähevad seejuures arvesse ka need, kes oma tegevust ametlikult pole registreerinud. Kokkuvõtvalt uurib TEK, millisena inimesed tajuvad ettevõtluskeskkonda koos selle võimaluste ja piirangutega ning kuidas hindavad enda valmisolekut ettevõtlusega tegelda.

Paralleelselt TEKiga intervjuueritakse eksperte 9 erinevast valdkonnast (finantssektorist kuni sotsiaal-

sete ja kultuuriliste normideni). Ekspertide küsitluse eesmärk on välja selgitada olulisemad takistused ettevõtluskeskkonnas ning pakkuda lahendusi nende kõrvaldamiseks.

2012–2014. a andmeid on Eesti Arengufondi eestvedamisel analüüsinud Eesti ülikoolide teadurid ja nendega koostöös on tänaseks välja antud 3 uuringuraportit. Praegu käib töö 2016. aasta uuringu andmetega, mis hõlmavad vähemalt 2300 täisealist Eesti elanikku ning lisaks 40 valdkondliku eksperdi hinnanguid.

Majanduse kolm kasvuvõimalust: kasvuvõimalus väärtusahelates või edasiliikumine nende vahel, suurima kasvupotentsiaaliga ärialadele liikumine ja uutele välisurgudele pürgimine ning senistel osakaalu kasvatamine.

GEMil on potentsiaal saada heaks tööriistaks poliitika kujundajatele nii ettevõtluskeskkonda arendavate tegevuskavade väljatöötamisel kui ka nende mõju pikemaajalisel hindamisel ning tänu igal aastal uuenevale andmestikule on võimalik jooksvalt hinnata ka meetmete muutmise vajadust. Uuring võimaldab ära tunda Eesti ettevõtluskeskkonna tugevad küljed ja arenguperspektiivid, aga ka probleemid, mille lahendamine võib parandada kogu ettevõtluskliimat.

Kui majandusstatistika näitab majanduse hetke seisust, siis GEM uurib seda, millisena inimesed tajuvad olukorda ettevõtluses ja sellega seotud takistusi ning ettevõtlusmaastikku nii täna kui lähiaastatel ja kuidas nad kavatsevad käituda (sh ettevõtjaks hakamine). Ühtlasi võrdleb GEM Eestit regionaalsest aspektist, tuues välja mahajäänud piirkonnad ning vajaduse neid järele aidata.

Teisalt võimaldab GEMi rahvusvaheline mudel kõrvutada Eesti arengut teiste riikidega. Aastases võrdluses iseendaga võivad arengud tunduda soodsad, ent kui puudub ülevaade teiste riikide arengutempost, võib meie konkurentsivõime kannatada.

Kui varasematel aastatel oli suurem fookus ettevõtluskeskkonna diagnoosimisel ja TEK tulemuste tõlgendamisel, siis 2014. aasta uuringu andmete analüüsimisel võeti põhjalikult ette ka ekspertide arvamused. Selle tulemusel jõuti mitmete ettepanekuteni nii Arengufondile endale kui ka ettevõtluskeskkonna partneritele elluviimiseks. Ettepanekuid tutvustati muuhulgas ka Riigikogu majanduskomisjonile. Lisas 9.1 on toodud olulisemad ettepanekud, mis kolme uuringuaasta jooksul on kordunud.

10 Valge paber Riigikogule 2009. Eesti Arengufond 2009

11 Tööstusvedurid 2018. Eesti Arengufond 2009

12 Globaalne ettevõtlusmonitooring 2012 Eesti raport. Eesti Arengufond 2013. <http://www.arengufond.ee/2013/01/gem/>

13 Globaalne ettevõtlusmonitooring 2013 Eesti raport. Eesti Arengufond 2014. <http://www.arengufond.ee/2014/11/globaalne-ettevotlusmonitooring-2013-eesti-raport/>

14 Globaalne ettevõtlusmonitooring 2014 Eesti raport. Eesti Arengufond 2015. <http://www.arengufond.ee/2015/11/globaalne-ette4-eesti-raport/>

Arengufond on kureerinud Eestis GEM-uuringu läbiviimist siiras usus, et see aitab kaasa Eesti ettevõtluskeskkonna arengule. GEMist oleme kahtlemata ise kasu saanud, aga see on kindlasti vajalik tööriist ka poliitika kujundajatele, sotsiaalteadlastele, ettevõtjatele ja paljudele teistele huvigruppidele. GEM võimaldab Eestil diagnoosida ettevõtluskeskkonda rahvusvahelises ja regionaalses võrdluses, analüüsida selle muutumist ajas ning näha tulevikuperspektiive eeldusel, et on olemas piisavalt pikk aegrida. Kuna uuringut on läbi viidud juba 4 aastat, on see perspektiiv tänaseks tekkimas. Seetõttu on oluline GEM uuringute regulaarne jätkumine ka tulevikus.

Eesti majandusele mõjuva väliskeskonna hindamiseks koostas Eesti Arengufond 2012. a ülevaate „Majanduskeskkond 2020. Olulisemad trendid ja nende tähendus Eestile”¹⁵.

Selle olulisemad järeldused:

Vananemine ja suurenevad tervishoiukulutused seavad surve alla tänased riiklikud sotsiaalsüsteemid, eriti arenevates riikides. Seoses sobivate oskustega tööjõu nappuse ja tööealise elanikkonna vähenemisega on riikidele väljakutseks tööjõu ja eriti talentide juurdesaamine.

Arenenud riigid on jõudnud „uude normaalsusse”, mida iseloomustavad aeglane majanduskasv, kõrge tööpuudus, riigivõlaprobleemid. Euroopa

Vananemine ja suurenevad tervishoiukulutused seavad surve alla tänased riiklikud sotsiaalsüsteemid.

tähtsus paratamatult langeb, loodusvarade nappus suurendab konkurentsi olemasolevate ressursside pärast; riigivalitsemist tuleb pidevalt edasi arendada, et muutuvates oludes mõjusalt tegutseda.

Maailmamajanduse kasv on koondumas Aasiasse, eelkõige Hiinasse ja Indiasse. Eesti majandussidemete parandamiseks Indiaga käivitati koostöös India suursaatkonnaga uuring „Eesti-India majanduskoostöö tulevik”¹⁶. Põhijäreldused: Eesti on India ettevõtetele väravaks Vene ja EL turgudele, Eesti ettevõtjatele on Indias turuvõimalused IKT ning bio- ja keskkonnatehnoloogia alal. Haridus- ja teaduskoostöö on alus innovatsioonile ja äri- ning turismi arendamine on eeldus koostöö tekkimisele.

Eesti Arengufond andis oma tegemistest regulaarselt aru Riigikogule. Lisaks aruandele parlamendi

üldkogul avaldati koostatud materjalidest ülevaated kogumikes „Edasi”¹⁷ ja „Majandus teelahkmel” 2009.

Eesti majanduse tulevikuväljavaadete ja ettevõtlusmonitooringute kaudu said selgeks majanduse arengu tagamiseks olulised kasvualdkonnad, mida hakati konkreetsemalt sõnastama Nutika spetsialiseerumise programmi raames.

Majanduse arengut ei saa vaadata lahus finantskeskkonna arengust ja inimeste ehk tööjõuga seonduvast. Nii on paralleelselt majanduse arenguga käsitletud kõrghariduse ja tervishoiu temaatikat. Kõikide valdkondade areng on tihedalt seotud ka infotehnoloogia arenguga. Lähtudes eeltoodust on EAF analüüsinud nende valdkondade omavahelisi seoseid ja avaldanud raportid „Kõrgkool 2018”¹⁸, „Finantsteenused 2018”¹⁹, „Est_IT 2018”²⁰ ja „Tervishoiuteenused 2018: Eesti tervise- ja heaoluteenuste ekspordivõimalused”²¹.

4.2 Energia- ja rohemajanduse suund

Eesti Arengufondis moodustati 2012. a energia- ja rohemajanduse suund. MKM-ga sõlmitud lepingu alusel alustati energiamajanduse pikaajalise arengukava (ENMAK 2030+) koostamist. Erinevalt eelmistest arengukavadest käsitleti tervikuna viit erinevat valdkonda: elektrimajandus, soojusmajandus, hoonete energiatarbimine, transpordi energiatarbimine ja kohalike kütuste tootmine. Tuginedes arvukatele alusuuringutele, koostati 2014. a. lõpuks energiamajanduse arengukava eelnõu projekt koos keskkonnamõtjude strateegilise hindamisega, arengukava rakendusplaaniga ning TA&I plaani ja rakenduskavaga. Arengukava koostamise käigus loodi energiamajandusega seotud uuringute, raportite ja informatsiooni haldamiseks veebileht www.energiatalgud.ee. Veebilehe haldamine anti 2016. a märtsis üle MKM-le.

Arengukava eesmärgiks on tagada Eesti energiaravustus ja hoida energiatarbimine tänaste mahtude juures, täites keskkonnanõudeid ja säilitades energi-

15 Väliskeskond 2020. Eesti Arengufond 2012. <http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Publikatsioonid/valistrendid2020-est-fookuses-arengufond.pdf>

16 Estonia-India the future of relations. Estonian Development Fund 2012. http://www.arengufond.ee/upload/Editor/English/publications/estonia_india_future_of_relations_report.pdf

17 Edasi 2007/2008, Edasi 2008/2009, Edasi 2009/2010, Edasi 2010/2011. <http://www.arengufond.ee/2010/01/edasi-raport-riigikogule-20082009-arengufondi-teine-aruanne-riigikogule/> <http://www.arengufond.ee/2011/01/edasi-raport-riigikogule-20092010/> <http://www.arengufond.ee/2012/01/edasi-raport-riigikogule-20102011/>

18 Kõrgkool 2018, Rahvusvahelistumise trendid ja praktikad maailmas. Eesti Arengufond 2010. www.arengufond.ee/2010/06/est-fookuses-62010-korgkool-2018-rahvusvahelistumise-trendid-ja-praktika-maailmas/

19 Finantsteenused 2018. Eesti ekspordivõimalused ja poliitikavaliikud. Eesti Arengufond 2010. <http://www.arengufond.ee/2009/03/est-fookuses-32009-finantsteenused-2018-est-ekspordivoimalused-ja-politikavaliikud/>

20 EST_IT 2018. Eesti Arengufond 2009. <http://www.arengufond.ee/2009/05/est-fookuses-22009-it-arenguseire-est-it2018-taisraport/>

21 Tervishoiuteenused 2018. Eesti Arengufond 2009. <http://www.arengufond.ee/2010/05/est-fookuses-52010-tervishoiuteenused-2018-est-tervise-ja-heaoluteenuste-ekspordivoimalused/>

ajulgeoleku. Arvestades ENMAK 2030+ kavandatud meetmeid ja püstitatud eesmärke, koostati 2015. a lõpul energiamajanduse seireraport „Eesti energiamajandus 2015”²² perioodiks 2010–2014.

Paralleelselt ENMAK 2030+ koostamisega viidi läbi rida projektipõhiseid uuringuid: energiaühistute programm²³, rattaringluse äriplaan, biometaani analüüs²⁴, biomajanduse strateegia põhjendused jt. Energiaühistute programm koosnes kümne energiaühistu mentorprogrammist²⁵ ja järgmistest uuringutest: BASREC riikide kogemus energiaühingute arendamisel²⁶, energiaühistute potentsiaali hindamine ja sotsiaalmajandusliku mõju analüüs²⁷ ning energiaühistute loomist ja tegutsemist takistavad probleemid Eestis (õiguslik analüüs)²⁸. Energiaühistute programmi raames loodi veebileht www.energiuhistud.ee, mis anti programmi lõppedes üle MKM-le.

Energia- ja rohemajanduse suund osales aktiivselt dokumendi „Kliimapoliitika põhialused aastani 2050” väljatöötamisel. 2016. a alguses koostati esimene versioon rohemajanduse seiretegevuse eesmärkidest ja tegevuskavast.

Energia- ja rohemajanduse suund likvideeriti Eesti Arengufondis märtsis 2016. Tegevuse lõpetamisel anti kogu viie aasta jooksul koostatud dokumentatsioon koos veebilehtede www.energiatalgud.ee ja www.energiuhistud.ee haldamisõigusega üle MKM energietika osakonnale.

4.3 Finantsteenused

„Finantsteenused 2018”²⁹ keskendub Eesti võimaluste otsimisele finantssektoris ning seda eelkõige teenuste ekspordi kaudu. Nagu raportis mainitud, on finantssektori lisandväärtus tagasihoidlik ning ekspordi osakaal väike. Raportis analüüsitakse erinevaid võimalusi teenuste (sh allteenuste) ekspordimiseks ning kirjeldatakse nende võimalustega seotud poliitilisi valikuid. Näiteks on ühe poliitilise valikuna määratletud strateegilisel tasandil finantssektori eelisarendamist ning seda rõhuasetusega ekspordile. Samas nenditakse, et sellise valiku korral on investeringute maht ja kulud suured ning edukuse tõenäosus piiratud.

Teise valikuna märgitakse fookustatud finantsturgu, mis olemuselt on sarnane teistele väikestele finantskeskustele. See tähendaks finantssektori paljutöötavamate nišside arendamist regionaalsetel turgudel nõudluse ligimeelitamise teel. Kolmas valik kätkeb olemasoleva olukorra kaitsmist (sh seniste teenuste pakkumise jätkamist regioonis) ning neljas valik ei too kaasa finantssektori edendamist eelisvaldkonnana, vaid majandus- ja poliitilist keskkonda kujundatakse üldiselt soodsaks, mistõttu see on eelnevatest valikutest selgelt vähem proaktiivne. Valikute juures on märgitud ka tähelepanu vajavad teemad, milleks on regionaalne ja rahvusvaheline poliitika, majanduslik ja poliitiline stabiilsus, maksu- ja regulatiivreežim, inimkapitali areng, tehnilised võimalused, Euroopa Ühendus ja muud rahvusvahelised institutsioonid ning üldine atraktiivsus. Oluliste mõtetena jääb raportist kõlama vajadus korraldada sihipäraseid reklaamikampaaniaid rahvusvahelise üldsuse teadlikkuse tõstmiseks ning soovitud poliitilise valiku tegemiseks (juhuil kui finantssektor osutub strateegiliselt oluliseks valdkonnaks); koordineeriva asutuse loomine, mis kaasaks nii era- kui avaliku sektori; pädeva tööjõu lisandumise vajadus, mille lahendus oleks uue magistriõppekava

Sobivate oskustega tööjõu nappuse ja tööealise elanikkonna vähenemisega on riikidele väljakutseks tööjõu ja eriti talentide juurdesaamine.

loomine; ning finantsvaldkonna tippkeskuse loomine. Lisaks on rõhutatud ka Eesti ja teiste riikide finantsjärelevalveasutuste vahelise koostöö tõhustamist ning maksu- ja regulatiivsüsteemi vastavat võrdlevanalüüsi. Olgu mainitud, et koordineeriva üksuse loomisele aitas kaasa ka Eesti Arengufond – 2011. aastal loodi klaster nimega Finance Estonia.

2012. aastal valmis „Est_IT 2018” järelraportina ka raport IT kasutamisest finantsteenustes³⁰, mis ühelt poolt keskendub valdkonna arengutele maailmas, teisalt lahkab ka 2009. aastal valminud raportis käsitletud teemasid. Näiteks leitakse, et Eesti jaoks on üheks suurimaks võimaluseks spetsialiseeruda nišsidele ning koostöös IT-sektoriga pakkuda teenuseid nagu andmetöötlus, andmekaeve, andmete majutus jm. Lisaks rõhutatakse raportis vajadust tõsta finantshariduse kvaliteeti ja interdistsiplinaarsust (IT- ning finantshariduse kombineerimist). Ka hilisem nutika spetsialiseerumise raport IT kasutamise kohta teistes sektorites rõhutab interdistsiplinaarsuse vajadust ning sellest tekkiva sünergia võimendamist just erinevate valdkondade kokkupuutes.

22 Eesti energiamajandus 2015. EAF 2015. <http://www.arengufond.ee/2015/11/aruanne-est-energiamaajandus-2015/>

23 <http://www.arengufond.ee/2016/01/energiuhistutmi-lopparuanne/>

24 <http://www.arengufond.ee/2015/05/est-biometaan-ressursside-kasutuselevotu-analuus/>

25 <http://www.arengufond.ee/2016/01/energiuhistute-mentorprogrammi-kokkuvote/>

26 <http://www.arengufond.ee/2016/01/basrec-uhenduste-arendamisel/>

27 <http://www.arengufond.ee/2016/01/energiuhistutu-moju-analuus/>

28 <http://www.arengufond.ee/2015/10/energiuhistute-loomist-ja-tegutsemist-takistavad-probleemid-estis-oguslik-analuus/>

29 Finantsteenused 2018. Eesti ekspordivõimalused ja poliitikalavaldikud. Eesti fookuses 3/2009

30 IT+FINANTS, EST_IT@2018 raport infotehnoloogia kasutamisest finantsteenustes, 8/2012

4.4 Tervishoid

Tervishoiuteenuseid, e-tervist ja tervisemajandust on Arengufondi seireraportites käsitletud alates 2009. aastast. Esimest korda nähti tervishoidu ühe kasvualdkonnana, mis võiks kümne aasta jooksul oluliselt mõjutada Eesti majandust, heaolu ja ekspordi, raportis EST_IT@2018³¹. Detailsemalt käsitleti IKT rakendamise võimalusi tervishoiualal jätkuraportis IT+Tervishoid³² aastal 2011.

Selleks ajaks oli Eestis loodud e-tervise teenuseid puudutav õigusruum ning käivitatud üleriigilised e-tervise projektid, mis andsid võimaluse näha tervishoiusüsteemis enam kui pelgalt haiglate ja polikliinikute süsteemi. Levis arusaam ja kindlus, et Eesti e-tervise ja e-riigi edulugu kokku võiks olla hea eeldus uuenduslike lahendustega mudelriigiks

Tervise- ja heaoluteenuste ekspordi- võimaluste realiseerimine eeldab riigi ja erasektori koostööd uute ärimudelite otsingutel.

(testBED) saamisele ja nn eluslaboriks innovatiivsete mudelite rakendamisel. E-teenuste laiemal juurutamisega seoses rõhutati avaliku sektori teadlikkuse ja otsuste olulist rolli. Tervishoiuvaldkonna raportid on läbi aegade valminud tihedas koostöös tervishoiusektori ja selle ala ekspertidega, mis omakorda on toetanud mitmete võrgustike (klastrite ja TAK-ide) kujunemist ja ideede levikut. 2010 aasta raportis „Eesti Tervishoiuteenused 2018”³³, mis on koostatud koostöös poliitikauuringute keskusega PRAXIS, keskendutakse tervishoiuteenuste ekspordivõimalustele. Selleks ajaks oli selge, et tervishoiusüsteemi rahastamine pole pikas perspektiivis jätkusuutlik ning seetõttu tuleb otsida võimalusi ja perspektiive tervishoiu lisarahastamiseks. Raviteenuste kõrge tase, arstide-õdede hea haridustase, tasemel tehnoloogiline varustus ning arenenud e-teenused loovad koos soodsad eeldused teenuste ekspordiks

Tervisemajandus on Eestis suure potentsiaaliga ettevõtlusvaldkond tänu tasemel arstiteadusele, ravikvaliteedile ning e-terviselahenduste kogemustele.

ning arstide-õdede erialaseks motiveerimiseks Eestis. Märgiline on, et raviteenuseid käsitletakse laiemalt ning seostatakse teiste sektoritega nagu turism ja heaoluteenused (s.h veekeskused ja ravispaad oma võrgustikuga). MedicineEstonia kujunemine on otseselt seotud era- ja riigimandis olevate tervishoiuteenuste osutajate ning tervishoiuga seotud sektorite koostööinitsiatiiviga. Tõsise läbimurde ja teenuste ekspordi osakaalu saavutamiseks on vajalik oluliselt suurem ja sihikindlam ühine panustamine turundusse sihtturgudel. Rõhutatakse riikliku strateegia vajadust ning koostööd era- ja riigisektori vahel.

Tervishoiusüsteemi sisemine potentsiaal ning tugev teaduslik alus on olnud taimelavaks ka protsessidele, mis on väljunud tervishoiusüsteemi raamest, nagu näiteks aktiivne biotehnoloogia ja geenitehnoloogia õppekavade, teadustöö ja institutsioonide areng. Valdkonnaspetsiifiline analüüs personaalmeditsiini rakendamise võimalustest Eestis³⁴ (2013) on siin märgilise tähendusega. Kuigi see raport on tugevalt mõjutatud teatud grupihuvidest, on see kujukas näide kitsa valdkonna kasvupotentsiaalset koostoimet Eesti unikaalse üleriigilise e-tervisesüsteemi konkurentsieelisega. Järjest rohkem teadvustatakse, et tervishoiuvaldkond, biomeditsiin ja e-teenused on kiiremini kasvavad globaalsed turud, kus ka Eestil on võimalik kaasa rääkida.

Arenenud riikide ees seisvad ülesanded seoses elanikkonna vananemise, eluea ja tööea piknemise, tervishoiuteenuste hinnatõusu ning samas tervisemajanduse kui majandusharu kiire arenguga globaalsetel turgudel, koosmõjus Eesti e-tervise ja tervishoiusüsteemi võimekusega, on oluliseks faktoriks, et tervisealased tehnoloogialahendused ja teenused on 2013. aastaks kujunenud üheks nutika spetsialiseerumise kasvualdkonnaks³⁵ Eestis.

Nutika spetsialiseerumise tervisetehnoloogia kasvualdkonna raportis³⁶ (2014) tuuakse selgelt välja tervishoiuvaldkonna majanduslikud perspektiivid ja arusaam tervisemajandusest kui ettevõtlusvaldkonnast. Tervishoiusektori ja e-tervise süsteemide arendamise „kõrvalproduktina” on kujunemas väikeettevõtted ja *start-up*’id, kes otsivad võimalusi globaalsele turule pääsemiseks. Samuti kujuneb ja areneb ettevõtlus laborimeditsiini, rakuravi, geenitehnoloogia, ravimiarenduse ja kosmeetika alal. Edasine tervisemajanduse arengutempo sõltub riigi poliitikast ehk sellest, kas valdkonnale luuakse arengueeldused Eestis või suundub see sektor kohe globaalsele turule. Aastaks 2016 ei tunnista Eestis

31 http://www.arengufond.ee/upload/Editor/EST_IT/Eesti_Infotehnoloogia_tulevikuvaated_Marek_Tiits_&_Kristjan_Rebane.pdf

32 http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Publikatsioonid/IT+Tervishoid_raport_est.pdf

33 <http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Publikatsioonid/Tervishoiuteenuste-ekspord-2018.pdf>

34 <http://www.arengufond.ee/wp-content/uploads/2014/01/Anal%C3%BC%C3%BCs-personaalmeditsiini-rakendamise-v%C3%B5imalustest-Eestis.pdf>

35 http://media.voog.com/0000/0037/1043/files/Nutikas-spetsialiseerumine-20_02_2013.pdf

36 <http://ns.arengufond.ee/med-raport>

veel kumbki valdkonnaga tegelev ministeerium (Sotsiaalministeerium ega Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium) tervisemajanduse teemat enda valitsemisalasasse kuuluvaks.

4.5 Nutikas spetsialiseerumine (NS)

Nutikas spetsialiseerumine on innovatsioonipoliitika kontseptsioon, mille eesmärgiks on riiklikult välja selgitada ettevõtlusvaldkonnad, milles on keskmisest suurem kasvupotentsiaal ja loodav lisandväärtus ning võimalus teadus- ja arendustegevusse tehtavate investeeringute kaudu konkurentsieelis saavutada. Selleks loodi 2012. a Arengufondis lisaks rohe- ja energiamajanduse suunale ka nutika spetsialiseerumise suund. Kolmepoolse lepingu³⁷ alusel hakati EAF-s teostama NS analüüsi ja seiret. Nutikas spetsialiseerumine on kesksel kohal strateegias „Euroopa 2020”, mille põhjal on koostatud „Konkurentsivõime kava Eesti 2020”, teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia „Teadmistepõhine Eesti 2014–2020” jne. NS protsessi käigus välja valitud riiklikud kasvuvaldkonnad on prioriteetsed rahastamisel 2014–2020. a Euroopa struktuurifondidest³⁸. Algselt MKM tellitud ning prof. U. Varblase poolt koostatud kvantitatiivsele analüüsile järgnes Arengufondi poolt koostatud kvalitatiivne analüüs 2013. a³⁹, mille käigus toodi välja kolm suurema potentsiaaliga kasvuvaldkonda: info- ja kommunikatsioonitehnoloogiad, tervisetehnoloogiad ja -teenused ning ressursside efektiivsem kasutamine⁴⁰. Järgnevates seireraportites keskenduti konkreetsemalt kasvuvaldkondade kitsaskohtadele ja uutele võimalustele⁴¹. 2014. a lõpuks valmisid kolme kasvuvaldkonna valdkondlikud raportid⁴², milles kirjeldati valdkondade arengut takistavaid barjääre ning barjääride kõrvaldamiseks vajalikke meetmeid; kasvuvaldkondade eesmärgid ning seireks vajalikke indikaatoreid.

Paralleelselt uuringutega ja ettevõtliku avastusprotsessiga⁴³ tegeles nutika spetsialiseerumise meeskond koos oma partneritega NS meetmete

väljatöötamisega⁴⁴. Operatiivtasandil suhtlemiseks ning regulaarseteks kohtumisteks loodi 2012. a. novembris NS tööühm⁴⁵. Lisaks loodi EAF eestvedamisel 2014. a ministeeriumidevahelise juhtimise ning laiapõhjalisema koordineerimise huvides majandus- ja kommunikatsiooniministri käskkirjaga NS juhtkomitee, kuhu kuuluvad ministeeriumite (Rahandusministeerium, MKM ning HTM), Riigikantselei, Rektorite Nõukogu ja ettevõtjate esindajad.

NS kontseptsiooni ja seireülesannete paremaks mõtestamiseks hakati 2015. a teises pooles ette valmistama raportit, mis metoodiliselt kirjeldab valiku- ja otsustuskriteeriumeid uute kasvuvaldkondade valikul ning olemasolevate ümberhindamisel. Raport annab muuhulgas soovitusi edasiseks NS-protsessi jätkamiseks ning seniste õppetundide kokkuvõtte. Raport anti NS juhtkomiteele üle 2016. a juunis.

Seoses 2015. a alanud Eesti Arengufondi funktsioonide ülevaatamisega ning senise seiretegevuse lõpetamisega jäid realiseerimata NS protsessi jaoks olulised teemad ning algatused⁴⁶ – teiste seas teaduse kommertsialiseerimiseks vajaliku teadmussirde vajaduse väljaselgitamine, tootearendus kasvuvaldkondades, pooltööstuslike laborite kaardistamine, T&A ja ettevõtluskeskkonna barjäärid ja võimalused, uued ärimudelid ja kontseptsioonid IKT kaasabil jpt.

NS raportite võtmesõnadeks on teadmussire, kapitali kaasamine, tootearendus ja riigi roll innovatsioonis.

Nutika spetsialiseerumise suund likvideeriti Eesti Arengufondis NS juhtkomitee otsusega 2016. a. veebruaris. Tegevuse lõpetamisel koondati olulisemad NS puudutavad infomaterjalid veebikeskkonda ning anti üle Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile koos saidi <http://ns.arengufond.ee/> haldamisõigusega.

37 Osalised: Haridus- ja Teadusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Eesti Arengufond

38 Viis NS otseselt meetet: Start-up Estonia programm (MKM), erialastendiumid (HTM), rakendusuringud (HTM), Teadusarenduskeskuste ja klasterite programm (MKM), Innovaatilised riigihanked (MKM).

39 http://www.arengufond.ee/wp-content/uploads/2013/06/Nutikas-spetsialiseerumine-20_02_2013.pdf

40 Kasvuvaldkonnad kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 2013. a oktoobris ning Riigikogus 2014. a jaanuaris

41 http://www.arengufond.ee/wp-content/uploads/2013/06/AF_kitsaskohad_final2.pdf

42 <http://ns.arengufond.ee/>

43 Erinevate osaliste kaasamine fookusgruppide kohtumiste, temaatiliste seminaride, *happy hour*ide jne kaudu

44 2014. a. lõpuni oli NS-ga otseselt seotud meetmeid 5, kuid hiljem laiendati osaliselt seotud meetmetega. Lisatud meetmete otsustuskriteeriumid võivad, aga ei pea olema seotud prioriteetsete kasvualadega.

45 Tööühmas osalesid EAF, MKM, HTM esindajad. EAF oli tööühmas juhtrollis ning määras kohtumiste teemad.

46 Paljud teemad ja uuringuprojektid on käivitatud, kuid seoses sulgemisprotsessiga külmutatud 2015. a.

4.6 Haridus

Kogu tegevusaja jooksul on EAF seiretööde üheks peamiseks prioriteediks olnud haridustemaatika käsitlemine⁴⁷. Esmakordselt vaadeldi haridusega seotud kitsaskohti 2009. a valminud Eesti infotehnoloogia tulevikuperspektiive kajastavas raportis „EST_IT@2018”. Selge sõnumina leiti, et valdkonna inseneride ebapiisav hulk ei võimalda laialdasemat IKT rakendamist majanduses ning ühiskonnas tervikuna. Samuti leiti, et tulevikus tekib suurem rahvusvahelise nähtavuse ning tudengite ligimeelitamise vajadus. Seiretöö tulemusena kutsuti ellu IT Akadeemia projekt ning keskenduti infotehnoloogia võimaluste kasutamisele hariduses. Jätkuna valmis 2010. a haridusraport „EST_IT@2018”⁴⁸, mis käsitleb nii hariduspoliitikat, IKT rakendamist hariduses, õpetajakoolitust kui ka finantseerimist. Rõhutati vajadust suurendada

Eestil on vaja ühtviisi keskenduda nii kõrgharidussüsteemile tervikuna kui ka rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise ülikoolirajamisele

õpiviisi ja õppijate vajaduste arvestamise teel, õpetajate IKT-oskusi ning liikumist loova ja probleempõhise õpiprotsessi suunas, IKT laialdasemat kasutamist õpiprotsessis, ühiskonna ja majanduse vajadustega seotuvat loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogiaõpet. Lisaks fookuste määramisele peeti oluliseks keskenduda sisuliste muudatuste elluviimisele ning rahvusvahelistes võrdlusuuringutes osalemisele, et objektiivsemalt jälgida kõrghariduse arengut ja ülikoolide kvaliteeti. Edasine, samuti 2010. a läbi viidud seiretöö käsitles rahvusvaheliselt konkurentsivõimelist kõrgharidust ja kõrgkooli⁴⁹ maailma kogemuste ning trendide valguses. Uuringu tulemustest selgub, et Eestil on vaja ühtviisi keskenduda nii kõrgharidussüsteemile tervikuna kui ka rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise ülikoolirajamisele. Riigi kontekstis on oluline kõrghariduse jätkusuutlikkuse tagamine demograafilistest protsessidest tulenevalt ning toimetulek kahaneva õpilase- ja teadlaskonna tingimustes. See nõuab fookuste loomist riigile olulistest valdkondades ning suuremat rahvusvahelist haaret ülikoolides ja kõrghariduses laiemalt (rahvusvahelised õppekavad, teadlasrühmad, välisstudendid, võrgustikud, tippkeskused, teadusklastrid jpm). Rahvusvaheliste näidete põhjal selgus kolm konkurentsivõimelise üli-

kooli põhitunnust: esiteks rahvusvahelistumine ja talentide koondumine, teiseks mitmekülgne rahastamismudel (riik, õppemaksud, erasektor, konkursid, omavahendid jne), kolmandaks sisemine (rektori volitused + ülikoolivälised osalised) ja väline (riiklik sekumine) autonoomia ülikoolide valitsemisel ja juhtimisel. Lisaks eeltoodule on võttesõnadeks mitmekülgne, orienteeritus detailsele doktoriõppele, rahvusvaheline teaduskoostöö teiste tippülikoolidega jne. Seoses 2012. a toimunud AF seirevaldkondade muutumisega on haridustemaatika liikunud IKT-keskselt lähemiselt mõnevõrra üldisemaks ning vaadeldakse ka teaduse ühiskondlikku panust. Nutika spetsialiseerimisega seotud kolme kasvualdkonna kontekstis on välja toodud ühised kitsaskohad, mis on otseselt või kaudselt seotud hariduse ja ülikoolide tegevusega⁵⁰. Kuivõrd nutikas spetsialiseerumine keskendub ühiskonna uuenduslikkuse suurendamisele, võib peamised barjäärid jagada üldistavalt kolmeks: haridus ja teadus⁵¹, regulatsioonid⁵² ja ülikoolide teadustegevuse kommertsialiseerimine⁵³.

NS valdkondlikes raportites⁵⁴ nii IKT, põlevkivisektori kui ka teadmispõhise ehituse juures on siiani probleemiks võimekus tagada erialase hariduse kvaliteet ning vajalikke teadmiste õpetamiskus. Bio- ja materjalitehnoloogias on probleemiks pigem ülikoolide teaduse kommertsialiseerimine ning võimekus teaduse ja ettevõtluse ühendamiseks. Lisaks kerkib pidevalt esile interdistsiplinaarsuse ja rahvusvahelistumise surve nii õppekavade koostamisel, teadustööde planeerimisel ja hindamisel kui erinevate üliõpilaskonkursside korraldamisel ja motiveerivate stipendiumide loomisel.

Ülalkirjeldatud teemadega on erinevatel Euroopa struktuurfondide rahastamisperioodidel tegelenud nii ülikoolid kui vastutavad ministeeriumid, luues erinevaid toetusmeetmeid ja rahastamiskeeme, kuid järjepideva süsteemse vaate ja valdkonnapõhise lähenemise puudumine või mittetäielik rakendamine ei ole alati võimaldanud saavutada soovitud tulemusi. Seetõttu vajavad endisel lahendamist kompleksed küsimused haridussektoris, sh ülikoolide laiem ühiskondlik roll, üleminek teadusest ettevõtlusesse jne, mis takistavad teadmispõhise majanduse arengut⁵⁵

50 http://www.arengufond.ee/wp-content/uploads/2013/06/AF_kitsaskohad_final2.pdf

51 Ebapiisav reaalainete maht ja kvaliteet Eesti põhikoolides ja gümnaasiumides; Ebapiisav rahvusvaheline koostöö T&A alal; klastrite ja TAKide koostöö on ebapiisav.

52 Maksukeskkond ei toeta piisavalt innovatsiooni; Eestisse välisõppijate toomine on keeruline, kuigi vajadus on vastupidine: tuua kasvualdkondadesse sisse kõrgelt haritud ja tasustatud spetsialiste (nn. „tark immigratsioon”); T&A tegevust toetavad meetmed on killustunud.

53 Varase faasi teadmismahuka ettevõtluse potentsiaali on ülikoolides kasutatud liiga vähe; tugeva (rahvusvahelise) kogemusega spetsialistid ei vaheta palgatööd ettevõtja rolli vastu.

54 <http://ns.arengufond.ee/>

55 Vt peatükis 5 esitatud soovitusi ning peatükis 6 toodud rakendunud ideid

47 Summaarselt on EAF poolt edastatud soovitude hulgas kõige rohkem ettepanekuid hariduse ja hariduse rahvusvahelistumise vallas, vt ptk 5.

48 IT+HARIDUS, EST_IT@2018 raport infotehnoloogia kasutamisele hariduses, 4/2010

49 Kõrgkool 2018 Rahvusvahelised trendid ja praktika maailmas, 6/2010

5. Mida me soovitasime

Eesti Arengufond andis seireraportites omapoolsed soovitused raportites kirjeldatud kitsaskohtade ja/või arengut takistavate probleemide lahendamiseks. Esitatud soovitused on raportite kaupa toodud lisas 9.1. Kokku esitati ligikaudu paarsada soovitus ma- jandus-, haridus-, tervishoiu- ja finantsvaldkonnas. Soovituste arv teemade kaupa on toodud järgnevas tabelis.

MÄRKŠONADE ESINEMISSAGEDUS

Haridus	H	63
Infotehnoloogia	It	42
Koostöö	Kt	35
India	Ind	30
Hariduse rahvusvahelistumine	Hr	32
Marketing / rahvusvahelised suhted	M	25
Tervishoid	Th	28
Innovatsioon	In	16
Turism	Tu	11
Juhtimine	J	10
Finantsteenused	Ft	10
Kapitaliturud	Ka	7
Kultuuri muutumine	Km	8
Maksupoliitika	Mp	7
Migratsioonipoliitika	Mg	6
Riigi tellimused	Rt	6
Eksport	E	6
Kutseõpe	Kõ	5
Toetused	To	4
Töökultuur	Tk	2
Ettevõtluse edendamine	Ee	2
Ressursitõhusus	R	2
Sotsiaalkindlustus	Sk	2

Esitatud ettepanekud korduvad erinevates rapor- tites erineva vaatenurga alt ja on omavahel tihedalt põimunud. Parema ülevaate saab esitatud ettepane- kute lisas 9.1 toodud teemade ja raportite ülevaates, kuid olulisemad märksõnad kõigis soovitustes on:

- 1) Haridus:** rahvusvaheline koostöö, IKT-alase hariduse eelisarendamine, tehnikahariduse kva- liteedi tõstmine, kutseõppe arendamine ja üm- berõpe.
- 2) Infotehnoloogia:** IT kasutamine õppeprotses- sis, rahvusvahelistumine ja välisõppejõud, IT-põ- hine tervishoiusüsteem, IT-põhine keskkond fi- nantsteenustele, e-riigi arendamine.
- 3) Majandus:** spetsialiseerumine, innovatsioon, rahvusvaheline majandusalane koostöö, ekspor- divõimekuse tõstmine, sobiva tööjõu ettevalmis- tamine, investeringute suurendamine ja ettevõt- lust soodustava keskkonna loomine.

Lisaks raportites esitatud ettepanekutele sisaldasid ettepanekuid ka projektipõhised tööd.

Näiteks energiamajanduse pikaajalise arengu- kava ENMAK 2030+ koostamise käigus tehti ettepa- nekud kõigis arenguvaldkondades stsenaariumide realiseerimiseks vajalike meetmete vormis. Biome- taani programmi raames tehti konkreetne ettepanek biometaanu kasutuselevõtuks Eestis. Nutika spetsia- liseerumise programmi raames esitati raportid kolme kasvualdkonna kohta (IKT, tervisetehnoloogiad ja ressursside väärindamine). Kõik kolm alaraportit si- saldavad soovitusi just konkreetse kasvualdkonna spetsiifiliste probleemide eemaldamiseks ja/või Eesti valdkondliku eelise ära kasutamiseks. Energiaühis- tute programmi raames tehti ettepanekud ühistute tekkeks sobiva keskkonna loomiseks.

6. Mis sai teoks

EAF-i eestvõttel toimusid töötoad ning valmisid raportid. Paljud soovitusid jõudsid kas otseselt või kaudsel EAF-i toel ellu. Järgnevalt on nimetatud mõned neist. Olgu siinjuures öeldud, et nimetatud tegevused ei pruugi olla otseselt seotud EAF-i tegevusega, küll aga on nimetatud ideed erinevate töötubade protokollides või seminaride esitlustest läbi käinud.

Majandus ja IKT

- ▲ Loodud on järgmised klastrid: FinanceEstonia, IKT klaster, Targa linna klaster, Digitaalehituse klaster, Logistikaklaster, ESTRONICS, Mööblitööstuse klaster, Puidutööstuse klaster, Puitmaja klaster, Plastikklaster, Rohemajanduse klaster, Tuuleenergia klaster, Rakuravi klaster, MedicineEstonia, Terviseturismi klaster, jt.
- ▲ Loodud TAKid: AS Toidu- ja Fermentatsiooni-tehnoloogia Arenduskeskus, OÜ Tervisliku Piima Biotehnoloogia Arenduskeskus, Eesti Nanotehnoloogiate Arenduskeskus AS, ELIKO Tehnoloogia Arenduskeskus OÜ, Vähiuuringute Tehnoloogia Arenduskeskus AS, Tarkvara Tehnoloogiate ja Rakenduste Arenduskeskus OÜ, Reproduktiivmeditsiini TAK AS, Innovaatiliste Masinaehituslike Tootmissüsteemide Tehnoloogiate Arenduskeskus (IMECC), kokku 350 uue töökohaga.
- ▲ Loodud on regionaalsed EAS kompetentsikeskused maakondades ning Väikelaevaehituse kompetentsikeskus Kuressaares; Põlevkivi kompetentsikeskus Kohtla-Järvel; Terviseedenduse ja taastusravi kompetentsikeskus Haapsalus; Teadmispõhiste tervise- ja loodustoodete kompetentsikeskus Pollis (Viljandi maakond); Puidutöötlemise tehnoloogia ja tootearenduse kompetentsikeskus Väimelas (Võru maakond); Viljandimaa regionaalne kompetentsikeskus ehk Sakala keskus Viljandi maakonnas; SolarBase – innovatiivse hoone ja elukeskkonna kompetentsikeskus Valga maakonnas; Valga energiatõhusa logistika kompetentsikeskus Valgas; Targa Maja kompetentsikeskus Rakveres.
- ▲ 2010. aastal loodi 20 edumeelse ettevõtja poolt Teenusmajanduse Koda.
- ▲ EASi on loodud välisinvesteeringute keskus ja turismiarenduskeskus.
- ▲ Käivitati „Eesti IKT kõrghariduse ning teadus- ja arendustegevuse programm 2011-2012” (IKTP).
- ▲ Investeeringusportfelli Early Fund I ning riskikapitali investeerimisfondi Early Fund II asutamine
- ▲ Tööjõumaksude vähenemine
- ▲ Ettevõtluse toetusmeetmete loomine
- ▲ Startup Estonia programmi käivitamine
- ▲ Bürokratia vähendamine, ettevõtluse lihtsam alustamine jne

- 🔥 Nutika spetsialiseerumise programmi käivitamine
- 🔥 Välissaatkondade juurde majandusnõunike töökohtade loomine
- 🔥 E-residentsuse programmi käivitamine
- 🔥 Ida-Virumaa tööhõiveprobleemide teema tõstatamine
- 🔥 Välismaalaste seaduse eelnõu
- 🔥 Osaleti EstVCA loomisest

Haridus

- 🔥 Sihtotstarbeliste stipendiumide asutamine (NSerialastipendiumid)
- 🔥 Loodi Eesti Infotehnoloogia Kolledž.
- 🔥 Loodi IT Akadeemia riiklik programm.
- 🔥 Inglisekeelsete õppekavade arendamine
- 🔥 Digipööre hariduses
- 🔥 Tööturu ja õppe tihedama seostamise programm (ülikoolide ettevõtlusõpe)
- 🔥 Muudeti õppelaenu ja õppetootuste seadust.
- 🔥 2013. aastal võttis Riigikogu vastu uue kutseõppeasutuse seaduse.
- 🔥 2015. aasta 1. juulil jõustus uus täiskasvanute koolituse seadus.
- 🔥 „Tagasi kooli” – kodanikualgatus, mille eesmärk on tugevdada Eesti koolide ja ülejäänud ühiskonna koostööd.

Tervishoid

- 🔥 Tervise TAI strateegia⁵⁶
- 🔥 Valitsuses kinnitati e-tervise strateegia⁵⁷
- 🔥 Klasterid ja TAK-id sektoris: Connected Health Cluster, Sport EST, Medicine Estonia, Rakuravi klaster, Terviseturismi klaster, Tervisetehnoloogiate TAK, Eesti Vähi TAK.

Otseselt saab Arengufondi tegevusega seostada finantsteenuste klasteri FinanceEstonia loomist. Finantsteenuste klasteri FinanceEstonia tegevus on suunatud ettevõtetele ja partnerorganisatsioonidele parema ja atraktiivsema ettevõtluskeskkonna loomisele, eelkõige finants- ja kapitaliturgude arendamisele.

⁵⁶ https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Tervis/teadus_ja_innovatsioon_tervise_teenistusse.pdf

⁵⁷ http://sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Eesti_e_tervise_strateegia/e-tervise_strateegia_2020.pdf

7. Kuidas edasi

Majandusarengu tagamiseks on vaatamata Arengufondi likvideerimisele oluline jätkata arenguseire alast tegevust Eestis. Sealjuures tuleb keskenduda potentsiaalsetele kasvuvaldkondadele, innovatsioonile ja ekspordivõimalustele.

EAF-i seireraportid koos soovustega näitasid, millised on võimalused majanduse arengut soodustava ja Eesti majandust mõjutavate rahvusvaheliste trendidega sobituva keskkonna loomiseks. Edasist seiret on mõistlik korraldada senise töö käigus omandatud teadmisi ja kogemust arvestades.

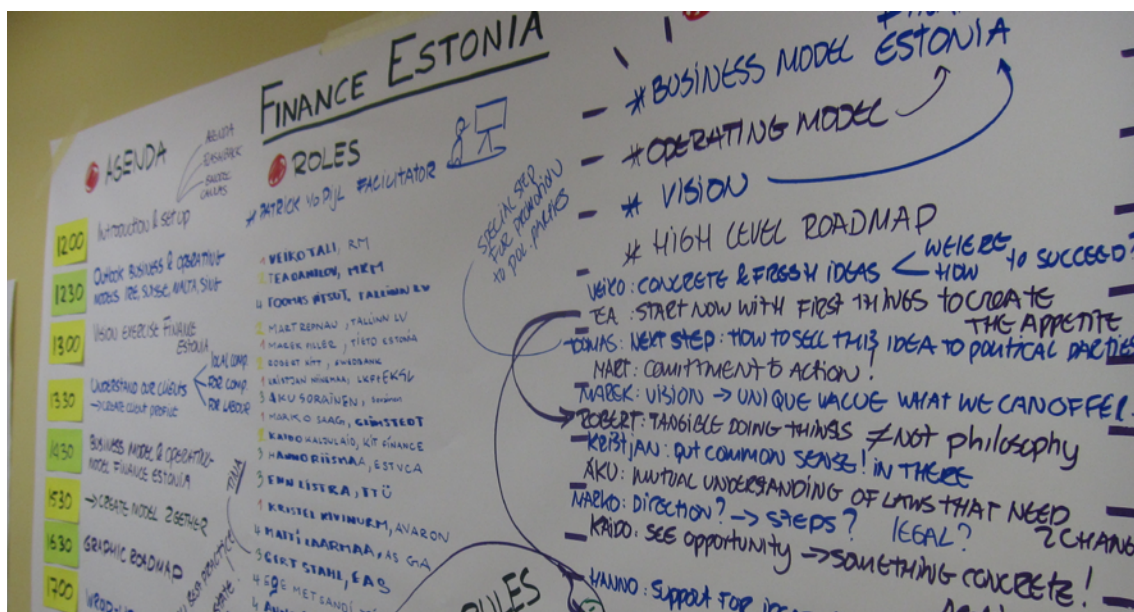
Arengufondi seiretegevust jätkava üksuse/asutuse esimeseks sammuks võiks olla rahvusvaheliste nn megatrendide analüüs ja nende trendide mõju hindamine Eesti majandusele. Seejärel tuleb analüüsida Eesti majanduskeskkonda mõjutavaid siseriiklikke tegureid: demograafilist olukorda, regionaalpoliitika mõjusid, kohalike ressursside kasutusvõimalusi ja tehnoloogiate siirde võimalusi ning hinnata Eesti ekspordipotentsiaali toodete konkurentsivõime analüüsi teel. Sealjuures tuleb erilist tähelepanu

pöörata senise seiretöö käigus valitud kasvuvaldkondadele ja uuendustele, mis oleks suunatud Eesti ekspordivõimekuse kasvule.

Lisaks majanduse seirele tuleb pöörata senisest suuremat tähelepanu kitsamatele projektipõhiste uuringutele, leidmaks edulugusid ressursside efektiivsemaks kasutamiseks konkreetsetes majandusvaldkondades. Oluline on teha koostööd ministriumidega – ja osaleda planeeritud arengukavade või -poliitike ettevalmistamisel. Abistada tulevikuvisionide sõnastamisel, mis võtaks arvesse muutusi väliskeskkonnas, siseriiklike trende ja erinevate kavade omavahelisi seoseid. Oluline on ka Globaalse Ettevõtlusmonitooringu (GEM) kindla regulaarsusega jätkamine.

Eelkõige peab arenguseire silmas pidama pikemat perspektiivi ning koostama kaugemale ette vaatavad uuringuid, analüüse ja raporteid koos soovustega. Sealjuures on oluline vältida lühiajalisi päevapoliitilisi probleeme käsitlevad teemasid. Viimane aga ei tähenda, et nimetatud teemad ei võiks osutada analüüsiobjektideks.

8. Kokkuvõte

Eesti Arengufond asutati 15.11.2006 Arengufondi seadusega, mis jõustus 01.12.2006. Seaduse § 2 kohaselt on Arengufondi eesmärk stimuleerida ja toetada Eesti majanduses muutusi, mis aitavad majandust ajakohastada, ekspordi kasvu tagada ning uusi kõrget kvalifikatsiooni nõudvaid töökohti luua. Arengufond toetab innovatsiooniteadlikkuse tõusu, uuenduslike äriideede esile kerkimist ning ettevõtlikkuse kasvu ühiskonnas tervikuna. Selleks investeerib Arengufond käivitamisjärgus teadmis- ja tehnoloogiamahukasse Eesti ettevõtlusse ning pakub vastavatele ettevõtjatele juhtimisalast tuge, korraldab Eesti jätkusuutliku majandusarengu tagamiseks ja investeerimisotsuste tegemiseks vajalikku arenguseiret, edendab valdkondlikku riigisisest ja rahvusvahelist koostööd ning peab sidet rahvusvaheliste arenguseirega tegelevate organisatsioonidega ja välisinvestoreid ning -fonde koondavate investeerimisorganisatsioonidega.

Arenguseire korraldamiseks moodustas juhatus arenguseire üksuse. Arenguseire on teaduse, tehnoloogia, majanduse, keskkonna ja ühiskonna pikaajaliste arengutendentside süstemaatiline hindamine ning vastavate uuringute ja analüüside tegemine eesmärgiga tuvastada võtmevaldkonnad ja strateegilised arengusuunad, mis pikas perspektiivis toovad kaasa

ulatusliku majandusliku ja ühiskondliku kasu. Arenguseire tegevuskava koostamisel juhinduti muuhulgas Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse poolt heakskiidetud valdkondlike strateegiate eesmärkidest. Arenguseire tegevuskava toetab ka Arengufondi 9-liikmelise nõukogu kinnitatud investeerimisstrateegiat. Arengufondi koosseisu kuulusid loomisel arenguseire divisjon, Investeeringute divisjon, büroo ja sõltumatu investeeringute ekspertkomitee. 2011. a moodustati investeeringutega tegelev tütarettevõtte AS SmartCap, mis alustas tööd järgmise aasta alguses. 2012. a moodustati arenguseire divisjoni asemele energia- ja rohemajanduse ning nutika spetsialiseerumise suunad. 2014. a toodi EAS-st Arengufondi üle Eesti start-up'ide tugiüksus Startup Estonia.

Arengufond koostas seiretegevuse käigus Eesti majandust käsitlevaid raporteid koos asjakohaste soovitusetega olukorra parandamiseks. Avaldati järgmised raportid: „Eesti majanduse konkurentsivõime hetkeseis ja tulevikuväljavaated“, „Riskikapitalitur analüüs ja investeerimisstrateegia“, „Valge paber Riigikogule“, „Tööstusvedurid 2018“, „EST_IT@2018“, Raport Riigikogule 2007/2008 „Edasi“, „Tervisemajandus 2018“, „Finantsteenused 2018“, Raport Riigikogule 2008/2009 „Edasi“, „Kõrgkool 2018“, „IT + haridus“, Raport Riigikogule 2009/2010 „Edasi“, Eesti

kasuvision „Stsenaariumid 2018”, „IT + tervishoid”, Raport Riigikogule 2011 „Edasi”, Globaalne ettevõtlusmonitoring 2012, 2013, 2014, „Eesti-India majanduskoostöö tulevik”, „IT + finants”, „Väliskeskond 2020”, „Seireraportites esitati ligikaudu paarsada soovitus majandus-, haridus-, tervishoiu- ja finantsvaldkonnas. Olulisemad märksõnad kõigis soovitustes on:

- 1) haridus: rahvusvaheline koostöö, IKT-alase hariduse eelisarendamine, tehnikahariduse kvaliteedi tõstmine, kutseõppe arendamine ja ümberõpe;
- 2) infotehnoloogia: IT kasutamine õppeprotsessis, rahvusvahelistumine, välisõppejõud, IT-põhine tervishoiusüsteem, IT-põhine keskkond finantsteenustele, e-riigi arendamine;
- 3) majandus: spetsialiseerumine, innovatsioon, rahvusvaheline majandusalane koostöö, ekspordivõimekuse tõstmine, sobiva tööjõu ettevalmistamine, investeringute suurendamine ja ettevõtlust soodustava keskkonna loomine.

Energia- ja rohemajanduse suund viis eraldi lepingu alusel läbi energiamajanduse arengukava alusuringud ja koostas energiamajanduse pikaajalise arengukava ENMAK 2030+. Projektipõhiselt koostati biometaaniga puudutatav uuring koos kasutuselevõttuetpanekuga ning energiaühistute programm koos ettepanekutega energiaühistute tekkeks vajaliku keskkonna loomiseks. Nutika spetsialiseerumise suund koostas valdkondlikud raportid kolme kasvualdkonna kohta (IKT, tervisetehnoloogiad ja ressursside väärindamine), milles on sõnastatud konkreetset eesmärgid valdkondade kaupa, analüüsitud valdkondade arengut takistavaid barjääre ja barjääride kõrvaldamiseks vajalikke abinõusid.

Arengufondi investeerimisdivisjon (hilisem AS SmartCap) tegi perioodil 2008–2015. a 24 investeringut Eesti kiirekasvulistesse innovaatilise ärimudelliga ettevõtetesse summas 16,05 milj €. Edukalt väljuti omanike ringist ettevõtetes SmartPost, Fits-me, Now Innovations ja Modesat Communications. SmartCapi meeskond nõustab ja valitseb Arengufondi investeerimisportfelli Early Fund I ja kinnist lepingulist riskikapitali investeerimisfondi Early Fund II. Uue investeerimissuuna kohaselt investeerib Arengufond kapitali varases faasis tegutsevatesse riskikapitalifondidesse, mis omakorda investeerivad kaasatud raha innovatsioonile suunatud tehnoloogiaettevõtetesse.

Startup Estonia (SUE) on EAF-i juures tegutsev Eesti *start-up*ide tugiüksus. SUE seisab hea selle eest, et Eesti oleks tuntud ja atraktiivne sihtriik Euroopa *start-up*-ettevõtetele ning muutuks 2020. aastaks üheks Euroopa juhtivaks *start-up*ide tõmbekeskuseks. SUE eesmärk on rajada terviklik ja toimiv *start-up*-ökosüsteem, mis soodustab *start-up*-ette-

võtete kasvu ja arengut. Startup Estonia programmi rahastatakse Euroopa Regionaalfondi vahenditest.

Arenguseire eesmärkide ja fookuste laiemaks tutvustamiseks kutsuti ellu laiapõhjalised arenguforumid. Arengufond kaasas alusuuringute, projektipõhiste tööde ja seireraportite koostamisse valdkondade tippeksperite ning tööprotsessi ka valdkondade eest vastutavate ametkondade esindajad erinevate töötubade vormis. Valdkondlikud raportite tööversioonid avalikustati foorumitel, kus kõigil osalejatel oli võimalus anda omapoolne panus lõppraportite koostamisse.

Valdkondlike raportite soovitustest on osaliselt ellu viidud paljud ettepanekud tänu seireraportites osalenud ekspertide ja otsustajate kaasamisele ja nende edasisele tegevusele ideede realiseerimisel. Tähtsamad muutused Eesti majanduses, hariduses ja tervishoiusüsteemis on Eesti Infotehnoloogia Kõrgkooli ja IT Akadeemia riikliku programmi loomine, erinevate klastrite ja teadus- ja arenduskeskuste (TAK) teke, EAS turismiarendus- ja välisinvesteringute keskuse loomine, maksusüsteemi muutused, bürokraatia vähendamine, haridussüsteemi täiustamine jne. Otseselt on Arengufondi tegevusega seotud finantsteenuste klaster FinanceEstonia loomine. Klasteri tegevus on suunatud ettevõtete ja partnerorganisatsioonide jaoks parema ja atraktiivsema ettevõtluskeskkonna loomisele, eelkõige finants- ja kapitaliturgude arendamisele. Teiseks suuremaks Arengufondi edulooks võib pidada investeerimistegevuse ja Eesti *start-up*ide tugiüksuse SUE tegevust ning investeerimisfondi Early Fund I ning riskikapitali investeerimisfondi Early Fund II valitsemist.

Arengufondi loojal Riigikogul ja täidesaatval võimul tekkisid erimeelsused Eesti Arengufondi tegevuse eesmärkide ja sellest tulenevalt ka Arengufondi töö tulemuslikkuse hindamisel. Seetõttu võttis Riigikogu majanduskomisjon 15. märtsil 2016. a vastu otsuse jaotada Arengufondi funktsioonid teiste asutuste vahel. Investeerimistegevus reorganiseeritakse (osa viiakse üle SA Kredexisse, osa erastatakse), nutika spetsialiseerumisega ning energietika- ja rohemajandusega seonduv tegevus suunatakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi alluvusse.

Seiretegevust jätkav üksus/asutus võiks (taas) alustada seiretegevust nn megatrendide analüüsi ja nende trendide mõju hindamisega Eesti majandusele. Seejärel tuleb analüüsida Eesti majanduskeskkonda mõjutavaid siseriiklikke tegureid: demograafilist olukorda, regionaalpoliitika mõjusid, kohalike ressursside kasutusvõimalusi ja tehnoloogiate siirde võimalusi ning hinnata Eesti ekspordipotentsiaali toodete konkurentsivõime analüüsi teel. Sealjuures tuleb erilist tähelepanu pöörata senise seiretöö käigus valitud kasvualdkondadele ja uuendustele, mis oleks suunatud Eesti ekspordivõimekuse kasvule.

9. Lisad

Lisa 9.1 EAF soovitused otsustajatele

AEG	VALDKOND	DOKUMENDI NIMI
2008	Majandusareng ja konkurentsivõime	Eesti majanduse konkurentsivõime hetkeseis ja tulevikuväljavaated
Madal tootlikkus		
<p>Juhtide ja töötajate arengutaseme tõstmine: juhtide enesetäiendamise- ja mentorlusprogrammid, kogemuste vahetamine, saneerimisalased abiskeemid, konsultantide kaasamine maailmaturu arengusuundade ja kaasaegsete tehnoloogiate tutvustamisel, harulitute rolli tähtsustamine strateegilise arenguseire ja tehnoloogiliste arengukavade algatamisel ning juhtimisel.</p> <p>Kulude juhtimise toetamine: protsessi- ja kvaliteedijuhtimise programmid, ettevõtetevahelise koostöö soodustamine ressursside kasutamisel.</p> <p>Müügivõime suurendamise toetamine: rahvusvahelistumise, sh sihtturgude mitmekesisuse soodustamine, välisinvestorite kaasamine turgudele pääsemiseks, ettevõtetevahelise koostöö ergutamine välisurgudele minekul, teenustega välisurgudele sisenemise sihtprogrammid.</p>		
Sobiva tööjõu puudus		
<p>Välisõppejõudude oluliselt suurem kasutamine kõrghariduses ja kraadiõppes</p> <p>Rahvusvaheliste õppekavade abil välisstudengite Eesti ülikoolidesse meelitamine</p> <p>Töötutele ümberõppe tagamine ühe aasta jooksul</p> <p>Tehnikaalase hariduse kvaliteedi oluline tõstmine</p> <p>Süsteemi lihtsustamine väljastpoolt EL-i tulnud õppijatele</p> <p>Riigi ja ettevõtlussektori ühised sihtstipendiumid välismaal õppimiseks ja kodumaale tagasipöördumiseks</p> <p>Rahvusvahelisel turul tegutsemise oskusele suunatud õppe töhustamine kõigil tasanditel</p> <p>Kvalifitseeritud tööjõu sissetoomiseks vajaliku migratsioonipoliitika kujundamine</p> <p>Kutsenõustajate süsteemi taastamine koolides</p> <p>Kraadiõppe tugevdamine Eestile olulistest valdkondades (energeetika, põlevkivikeemia, puidutööstus jm)</p> <p>Infotehnoloogia vahendite laialdane kasutamine õppeprotsessis</p>		
Madal innovatiivsus ja investeeringute ebapiisavus		
<p>Abi innovatsioonibarjääride ületamisel (sh kõrgtehnoloogia kasutamise toetamine) traditsioonilistes majandusharudes ja teenustes</p> <p>Investeeringutoetuste rakendamine</p> <p>Protsessi- ja organisatsiooniinnovatsiooni arendamine</p> <p>Rakendusprojektide väärtustamine</p> <p>Sektoraalsete arenduskeskuste loomine</p> <p>Teadus- ja arendustöö infrastruktuuri väljaarendamine ülikoolide ja tööstuse koostöös</p>		

Teenindussektori süsteemne arendamine (sh haridus-, tervishoiu- ja kommunikatsiooniteenused, finantsvahendus, loovtööstus jne)

Teenuste innovatsiooni toetamine

Tööstusdisaini arendamine ja rakendamine ettevõtluses

Ühishalduses laborid, kompetentsikeskused, katsetootmisseudmed

Välisinvestorite kui teadmiste allika väärtustamine ja rakendamine

Arenguks ebasobivad väärtused ja madal koostöövõime

Töökultuuri ja väärtuste kujundamine ning nende suhtes positiivse kuvandi loomine

Teaduse, majanduse ja riigi (ülikool-ettevõtted-regioon) koostöö süsteemne arendamine

Harulituse rolli tugevdamine ning ettevõtetevahelise koostöö arendamine (ühisostud, ühismüügid, seadmete ühiskasutus ja vahetamine, tööjõu koolitamine, ühised logistilised lahendused jm)

Haru- ja kutseliitide ning kutsehariduse vahelise koostöö toetamine

2009 Infotehnoloogia Eesti infotehnoloogia tulevikuväljavaated

Kriitilised tegurid

IKT potentsiaal on suur, kuid napib selle kasutamiseks vajaliku tehnoloogia tundmist ja juhtimisoskusi.

Eestis pakutav IKT-alane kõrgharidus ei ole andekamate õppurite jaoks piisavalt atraktiivne.

Eesti IKT ainus võimalus on tuua sisse rohkem IKT-spetsialiste ja viia IKT-alane kõrgharidus kiiresti rahvusvaheliselt atraktiivsele tasemele.

IKT-alase teaduse ja kõrghariduse kvaliteedi parandamine ning õppijate tehnoloogiahuvi suurendamine on kriitilise tähendusega.

Poliitikasoovitused

Viia Eesti IKT-alane kõrgharidus tööjõu pakkumise tugevdamiseks heale rahvusvahelisele tasemele.

Käivitada IKT-alase tootearenduse ja ekspordi toetamiseks kvaliteetsed rahvusvahelise tehnoloogia, ärijuhtimise ja turunduse magistriprogrammid.

Lua 6 fookusvaldkonnas (haridus, tervishoid, tööstus, energeetika, finantsteenused, IKT turvasüsteemid) pikemaajalised IKT arendamise ja kasutuselevõtu teekaardid.

2009 Majanduskriisi käsitlus Valge paber Riigikogule

Ettepanekud väliskapitali kaasamiseks

Alustada kiirelt (välis)investoritele motivatsioonipakettide pakkumist.

Lua investoritega suhtlemiseks valitsuse juurde kõrgetasemelise esindusisiku ametikoht.

Tagada EL tõukefondide mõjus ärakasutamine.

Tagada riiklike nurgakivi-investeeringutega era- ja riskikapitalistide kapitaliseeritus.

Vähendada dividenditulu maksustamist.

Viia sisse eraisikute väärtpaberinvesteeringute maksuvabastus.

Ettepanekud inimkapitali arendamiseks

Vähendada pikemas perspektiivis tööjõumakse.

Suurendada oluliselt ümberõppe paindlikkust.

Meelitada Eestisse talente: rahvusvahelise kogemusega tippspetsialistide tööjõumaksudele „lagi“.

Ettepanekud ekspordivõime suurendamiseks

Intensiivsem riiklik müügitöö ja tugistruktuuride rajamine välisurgudel

Otsesuhtlus seniste suureksportööridega

Ettepanekud tööjõu võimendamiseks ja hoidmiseks

Toetada töökohtade säilitamist siseturul riigi tellimustega.

Teha ajutisi maksusoodustusi töökohtade säilitajatele ja loojatele.

Suurendada oluliselt ümberõppe kättesaadavust.

Soosida igakülgset ettevõtlusega alustamist (sh alustava ettevõtja palk, väiksemad kapitalinõuded ja asjaajamine).

Panna tööjõu võimendamisel erilist rõhku ettevõtlikkuse kasvule ja ettevõtlusoskuste omandamisele.

2010	Infotehnoloogia hariduses	Raport infotehnoloogia kasutamisest hariduses
Defineeritud sammud visiooni saavutamisel		
Haridustehnoloogilise toe tugevdamine igale õpetajale		
IKT hariduses kasutamise koordineerimise ja vastutuse ühte kohta koondamine riigi tasemel		
Kooli tasemel liidrirolli suurem tähtsustamine, uuendusmeelsete inimeste kooli toomine ning uuendusmeelsete koolijuhtide tunnustamine		
LTT-kallaku (loodus-, täppisteaduste ja tehnoloogiaõpe) rõhutamine ja uudishimu tekitamine uute tehnoloogiate ning nende pakutavate võimaluste vastu juba algkoolis		
Õpetajate innovatsioonifondi loomine, mis võimaldab õpetajatel arendada IKT-põhiseid õppematerjale ning katsetada uusi tehnoloogiaid ja meetodeid		
Õpetajatele IKT kasutusoskuse andmine põhiõppes ja täienduskoolitustel		
Õpivara arendamine: IKT-põhised õppe- ja tugimaterjalid ning keskkete oluliste infosüsteemide arendamine, sh õpilaste initsiatiivist tulenevalt		
Õppijate enesehindamisoskuse ja õppetööle tagasiside andmise süsteemi loomine		
Pilotprojektide algatamine IKT pakutavate võimaluste katsetamiseks õppeprotsessis ning sellele järgnev kogemuste ja lahenduste levitamine.		

2010	Kõrgharidus	Kõrgkool 2018 / rahvusvahelistumise trendid ja praktika maailmas
Kvantiteet		
Arendada stipendiumikavu		
Edendada ingliskeelseid õppekavu kõrgis kõrgharidusastmetes		
Leebed riiki sisenemise ja viisanõuded		
Kindlaks teha tähtsaimad ainevaldkonnad (riigi huvidest lähtudes), kuhu välisüliõpilasi kaasata		
Kindlaks teha Eesti jaoks olulisemad sihtturud üliõpilaste värbamiseks, st need turud, kus tõenäosus eduks oleks kõige suurem (sihtriigid)		
Edendada Eesti kõrgkoolide ja Eesti kõrgharidussüsteemi rahvusvahelise turunduse ja kommunikatsiooni strateegiat, keskenduda kahele eelmisele punktile; see hõlmab ka hästi välja arendatud tootemarki, reklaamivaid veebilehti, üritusi sihtriikides (kampaaniad) ja võimaluse korral minimaalset alalist kohalolekut sihtriigis		
Arendada kõrgkoole, kes on avatud Eestis õppimisest huvitatud välisüliõpilaste suhtes.		
Kvaliteet		
Projektid, nagu Saksa algatus tipptaseme saavutamiseks või Hiina ja Korea näited, mis annavad konkursi korras olemasolevate (aga ka äsja asutatud) teadusülikoolide hoolikalt valitud keskustele/instituutidele mitme aasta jooksul suuri uurimistoetusi. Eesti puhul oleks tõenäoliselt parim seda teha riigile olulistes valdkondades (positiivne diskrimineerimine).		
Projektid, mille eesmärk on hoida kontakti parimate välismaal töötavate Eesti teadlastega ning neid kodumaale tagasi meelitada (algatus ei peaks hõlmama ainuüksi vanemteadureid, vaid isikuid järel doktorantuurist alates). Valitud juhtudel võiks seda laiendada „kinnihoidmise” meetmetega, et hoida riigis tippteadlasi, kes muidu võiksid emigreeruda.		
Noorte teadlaste, eeskätt doktorantide koolituse edasine täiustamine, selleks tugevdada olemasolevaid ja luua uusi kraadiõppeasutusi ning parandada teadlaste karjäärivõimalusi. Kraadiõppeasutustel peaksid olema tihedad rahvusvahelised kontaktid ja nad peaksid võimaldama üliõpilastel veeta osa teaduskoolituse ajast välismaal või seda neilt nõudma. Need koolid peaksid kaasama ka välisdoktorante.		
Ameerika Ühendriikide ning Põhja- ja Lääne-Euroopa ülikoolidega ja teaduskeskustega strateegiliste liitude loomise soodustamine ja võimalusel nende rahaline toetamine.		

2011	INFOTEHNOLOOGIA TERVISHOUIUS	Raport infotehnoloogia kasutamisest tervishoius
IT tervishoiusüsteemi strateegide/otsustajate kasutuses		
Ressursside (aeg, tähelepanu, raha) panustamine kohe täna, sest on olemas heal tasemel ettevõtjad ja tugev, seni väikese konkurentsiga turunõudlus.		
Esirinnas olemine, sest sektor on keeruline ja tärkav, st kõik siia ei torma, aga tuleviku edukad valitakse välja täna (pigem koostöös kui üksikettevõtetena).		
Eri huvigruppide (patsiendid, haiglad, haigekassa, poliitikut) kokkutoomine ja koostööle suunamine. Oluline on, et tervishoiuorganisatsioon oleks tervikuna innovatsioonile avatud.		
Mitte ainult ühele projektile/arendajale panustamine, st arendusprojektide mõistliku ulatuse määratlemine ja mitme iseseisva olulise (rahvusvahelise) partneriga suhtlemine.		
Tervishoiuasutuse juhtide/otsustajate roll IT-põhise tõhususe suurendamisel tervishoiusüsteemis		
Kahe tugevuse (kliiniline meditsiin ja IT) mõjust koosluse sünteesimine, sest see leiab turul hinnatud rakendamist.		
Tarbetu ressursikulu ärahoidmine ja infoväärtuste ühendamine suurima kasu saavutamiseks, vältides riigi (s.o kodanike) infovara „pantvangis” hoidmist seitsme-kaheksa arendaja käes.		
Tähelepanelik olemine, st objektiivsete mõõdikute kasutamine.		

Poliitikutel/otsustajatel soodustada uute tervishoiulahenduste (sh tegevus- ja ärimudelite) järeleproovimist, mida on väikeses riigis lihtsam teha

Tervishoiuprobleemide lahendamine edumeelsete IT-lahenduste abil.

Julgemalt, kuid targalt tegutsemine, st katsetamine ning riske neelava ja minimeeriva keskkonna loomine (nt piirkondlikud pädevuskeskused, OpenLab ehk eluslabor).

Nii IT-arendajad, poliitikud, ministereeriumid kui ka omavalitsused peaksid püüdma toodete asemel eksportida tervishoiu IT-pädevust.

Eesti e-tervise pädevuse kiire arendamine, et saaksime targemaks ja suudaksime seda teistele müüa.

Osaliste harimine, st IT-spetsialistidele tervishoiuteadmiste andmine ja tervishoiuspetsialistidele IT õpetamine.

2012

MAJANDUSKOOSTÖÖ

Estonia – India / The future of relations

Investeeringud / India ettevõtete äri võimalused Eestis

EAS peaks töötama selles suunas, et tuvastada Põhjamaade ja Vene turgudel juba tegutsevad India ettevõtted. Järgmise sammuna tuleks nendega proaktiivselt kontakte luua ning töötada välja atraktiivseid väärtuspakkumisi nende Eestisse ümberasumiseks või laiendamiseks.

EAS ja Indias avatav Eesti suursaatkond peaksid koostöös käivitama programmi kord või kaks aastat sihipäraselt India äri ringkondades ja sihtpiirkondades tutvustusürituste korraldamiseks (ühendatuna ametlike valitsus- või äridelegatsioonide visiitidega).

Ettevõtete osalus ametlikel visiitidel. India valitsuse esindajad peaksid rohkem kaasama India ettevõtete delegatsioone oma Eesti visiitidesse, seda juba alates aastaiks 2012–2013 kavandatavatest visiitidest ning koostöös peamiste ettevõtlusorganisatsioonidega.

India ettevõtted peaksid ise samuti Eestit rohkem külastama, et otsida sealt äri võimalusi ja -partnereid ning pakkuma oma tooteid ja teenuseid – eriti perspektiivikatel tehnoloogiaäri aladel. Näiteks NASSCOM võiks tuua India IKT-ettevõtteid äriarenduse külastuskäigule Eestisse.

Eksport / Eesti ettevõtete äri võimalused Indias

India tundmaõppimine. Juhtivad ja innovaatilised Eesti ettevõtted peaksid hakkama rohkem India turgu uurima ja sealt partnerlussuhteid otsima.

Eesti suursaatkonna avamisel Indias New Delhis peaks Indiat külastama laiem äridelegatsioon. Lisaks peaksid ettevõtted kõige perspektiivikamatel aladel, nagu IKT, bio- ja keskkonnatehnoloogia, korraldama eraldi turuga tutvumise ja partnerluse missioone Indiasse.

Allhankekoostöö pilootkogemus. Eesti ettevõtete või harulitute rühmad võiksid läbi viia ühiseid pilootprojekte, et omandada kogemusi India partneritega allhankekoostöö tegemisel. Eesti IKT-ettevõtted võiksid näiteks kaaluda kavandatava riikliku eKviitungi arendusprojekti mõne osa Indiast sisseostmist.

EASi juurde kavandatav Aasia infokeskus peaks algusest peale pakkuma turuseire- ja teabeteenuseid India kohta, vähemalt suurima äripotentsiaaliga tehnoloogiaaladel.

Juhend äritegevuseks Indias. Kavandatav Aasia teabekeskus ning Eesti Kaubandus-Tööstuskoda võiksid koostöös tellida ja avaldada Eesti ettevõtetele suunatud elektrooniliselt kättesaadava juhendmaterjali Indias äri alustamise ja tegemise kohta.

Nõustamisvõrgustiku loomine. EAS peaks töötama ka selles suunas, et sõlmida India turule sisenejaid nõustavate tugiteenuste pakkujatega konsultatsioonilepinguid, kasutades selleks peagi avatava Eesti suursaatkonna abi.

Koostöölepingud tehnoloogia vallas. Mõlemad valitsused võiksid ühiselt välja töötada ja allkirjastada koostöölepinguid või -memorandumeid kõige perspektiivikamates tehnoloogiaäri valdkondades. Need annaksid aluse teineteise ettevõtetele näidislahenduste ostmiseks – alustades IKT ja biotehnoloogia valdkondadest.

Haridusvahetus ja teaduskoostöö

Mõlema riigi juhtivad kõrgkoolid ja teadusasutused peaksid alustama teisest riigist võimalike partnerite otsimist ning (temaatilise) koostöö arutelusid, lähtudes oma peamistest huvi- ja tugevusalaadest. Kui sellest areneb algatusi praktiliseks koostööks või vähemalt pilootprojekte, saab tärkavaid suhteid institutsionaalsete lepingutega kinnistada.

Mõlema riigi valitsused saavad soodustada partnerite otsingut ja kontaktide loomist konkreetsete asutuste vahel, korraldades ja juhtides nende ühiseid külastusi teise riiki. Eesti haridus- ja teadusminister saab Eesti ülikoolide ja teadusasutuste kõrgetasemelise delegatsiooni viia Indiasse juba 2012. aasta sügisel kavandatava külastusega.

Mõlemad valitsused ja ka asutused ise peaksid korraldama rohkem kahepoolseid (või mitmepoolseid) teadusüritusi, eriti kõige lootustandvamates koostöövaldkondades nagu IKT, bio- ja keskkonnatehnoloogia.

Selleks, et meelitada India üliõpilasi rohkem Eestisse õppima, peaksid Eesti ülikoolid alustama (ühist) turundustegevust Indias, eelkõige internetikanalite vahendusel.

Uued õppeprogrammid. Eesti ülikoolid võiksid korraldada ja pakkuda rohkem suviseid õppeprogramme ja praktikavõimalusi India bakalaureusetaseme üliõpilastele. Mõne tiptasemel India ülikooliga võiks algatada sellise pilootprojekti näiteks IKT valdkonnas.

Koolidel tuleks pakkuda rohkem ingliskeelseid õppekavasid või praktikaprogramme, eelistatult tehnoloogiaga seonduvatel aladel (eriti biotehnoloogias ja meditsiinis).

Turunduse riiklik koordineerimine. SA Archimedes ja hiljuti asutatud Eesti Teadusagentuur peaksid koordineerima üksikute kõrgkoolide ja teadusasutuste India-suunalist tegevust, et soosida ühise turundustöö ja partneriotsingute teostamist. See peaks sisaldama India sihiga turundusstrateegiate loomist ja elluviimist, samuti infoteenuste osutamist ja võrgustumisürituste korraldamist India huvipooltele.

Sihotstarbelised stipendiumid. Valitsused peaksid kahepoolsete riiklike kokkulepete alusel pakkuma rohkem stipendiume andekatele tudengitele prioriteetsel erialadel kummaski riigis õppimiseks. Eesti valitsus peaks arendama ja laiendama võtmealade magistri- ja doktoriõppe välisstudengitele mõeldud üldisi toetusi.

Ühine küberturbe õppetool. Eesti-India haridusministrid on põhimõtteliselt kokku leppinud India küberturbe professori toomises Tallinna Tehnikaülikooli, mille peaks ellu viima niipea kui võimalik.

Peaks looma koostööplatvormi ettevõtetele ja ülikoolidele, mille kaudu saaks India üliõpilastele juba enne õpingute lõppu pakkuda praktikavõimalusi Eesti ettevõtetes ning töö- või edasisi õppekohti.

Ühine teaduskomisjon. Valitsused peaksid ühiselt asutama kahepoolset teaduse ja tehnoloogia koostöölepingus varem kavandatud ühise teaduskomisjoni.

Sihotstarbeline ühise teadustegevuse rahastamine. Eesti valitsus peaks kaaluma Indiale suunatud teaduskoostöö rahastamisvahendite mahu ja valiku suurendamist. Mõlemad valitsused võiksid ühiselt välja töötada pilootskeemi kahepoolsete projektide rahastamiseks, fookusega kõige paljulubavamatele koostööaladele nagu biotehnoloogia, kus on juba praegu olemas enim huvi sellise skeemi käivitamiseks.

Turism

Otsene lennuühendus. Koostöö regulaarsete otselendude nimel, alustades riikidevahelise lennunduslepingu sõlmimisest.

India reisibürood Eestisse. India reisibürood või reiskorraldajad peaksid kaaluma otseinvesteeringute tegemist oma esinduse rajamiseks Eestisse. Eesti investeerimis- ja turismiagentuurid peaksid töötama ühiselt ja aktiivselt selle elluviimiseks.

Eesti Bollywoodi filmi võttepaigaks. Eesti jaoks oleks eriti atraktiivne võimalus saada populaarse Bollywoodi filmi võttepaigaks. Valitsus võiks käivitada vastava turundustöö pilootprojekti.

Horisontaalne tugi kõigile eelnevatele algatustele

Sagedased ametlikud visiidid. Mõlemal suunal peaks toimuma rohkem kõrgetasemelisi valitsusesindajate visiite, mille orienteeruva graafiku peaksid pooled igaks poolaastaks ette kokku leppima.

Ühine majanduskomisjon. Kaks valitsust peaksid kaaluma ühise kõrgetasemelise valitsustevaheline majanduskomisjoni asutamist, mis kohtuks regulaarselt. Selle ülesanne oleks koordineerida ja edendada majanduskoostöö tegevuskava ja algatusi.

Topeltmaksustamise vältimise lepingu jõustamine. Mõlemad riigid peaksid kiiresti liikuma 2011. aasta septembris allkirjastatud topeltmaksustamise vältimise lepingu ratifitseerimise ja jõustamise suunas.

Suursaatkond kui kahepoolse võrgustiku keskpunkt. Eesti rajatav suursaatkond Indias peaks olema mitte lihtsalt tavapärase välisesindus, vaid kahe riigi koostöövõrgustike ja suhtluse aktiivne keskpunkt – ühes kohase missiooni, töömeetodite ja töötajaskonnaga.

2012 Infotehnoloogia finantssektoris

Raport infotehnoloogia kasutamise finantsteenustes

Spetsialiseerumine niššidele

Eesti jaoks üks suuremaid võimalusi võib olla IT-sektoriga seotud *back-* ja *middle-officeteenuste* ja toodete pakkumine. Näiteks andmetöötlus, andmemajutus, *datamining*, pilveraalandus jt. Globaalse kriisi järel on finantssektoris üha rohkem tähelepanu pööratud kuludele ning IT-sektori lahendused aitavad kulusid kärpida, seega ajastuse mõttes on just praegu hea aeg selliste teenuste ja toodete müügiks, eriti varahalduse, kommerts panganduse ja kindlustuse valdkonnas. Suurenenud on ka valmisolek osta selliseid teenuseid välistelt osapooltelt (*outsourcing*).

Hariduse arendamine

Finantssektoris oleks vaja tõsta hariduse kvaliteeti, suurendada hariduse praktilisust ning tuua teadmiste arendamiseks Eestisse kogemusega välisõppejõude. IT-sektoris on suurem probleem kvantiteet – ülikoolidest ei tule nii palju IT-tööjõudu kui ettevõtjad vajaksid. Väga oluline on ka interdistsiplinaarse õppe arendamine, innovaatiliste finantsteenuste pakkumiseks on vajalik inimeste kasvatamine, kellel on piisavalt sügavad teadmised nii IT- kui finantssektorist.

Atraktiivse keskkonna loomine

Finants- ja IT-sektori kokkupuutepunktis olevate lahenduste pakkumisel on potentsiaalsetel klientidel võimalik valida paljude piirkondade vahel. Eesti peaks tegema sihikindlat tööd atraktiivse keskkonna loomise nimel. Euroopa Liidu ja euroala liikmena on Eestil head eeldused atraktiivse keskkonna pakkumiseks, kuid vajalik on edasine areng. IT-sektori seisukohast on oluline kiiresti muutuvat sektorit arvestava seadusandluse kvaliteet, näiteks andmete privaatsust ja turvalisust käsitlevad sätted. Kindlasti on tähtsal kohal ka eelmises punktis nimetatud haridus, et nii IT- kui ka finantssektoris oleks piisavalt kvaliteetset tööjõudu. Vajalik on pidev töö välisinvestoritega, eeskujuks võib siin tuua Leedu tööd Barcalys pangaga allüksuse Leetu toomisel.

Visioonide elluviimiseks on vajalik:

Finance Estonia edukas käivitamine, ilma juhtiva tiimita ja projektile fookuseeritud inimesteta on väga keeruline ka innovaatiliste finantsteenuste kasvulava loomine.

Innovaatiliste finantsteenuste kasvulava ühe olulise osana näeb töögrupp eluslabori (*living lab*) loomist, millest on pikemalt kirjutatud peatükis 1.6.

Elulabori üks olulisemaid rolle peaks olema uute ideede loomise ja käimalükkamise (*startup*) motiveerimine. See eeldab eelkõige uute finantstoodete kasutajavajaduste analüüsi, rahvusvahelise kasutajaskonna tundmist ning idee professionaalset esitlust. Elulabori edasine samm on ideedele rahastajate ning arenduspartnerite leidmine ning valmivate toodete *co-creation* ehk koosloome korraldamine potentsiaalsete kasutajatega.

Tulevikuvisioonis tähendab labor keskkonnana ka seda, et maailma erinevad finantsasutused võtavad siinsed finantslahendused oma portfelli või toovad enda loodud rakendused siinsesse „laborisse“ testimisele.

Kui Eesti suudab targalt valida nišid, koostada strateegiad ning nii riigi kui ka ettevõtja tasandil targalt selles suunas tegutseda, võib finantssektorist kujuneda üks mitmest tugevast alustalast Eesti majanduse järgmises kasvulaines.

2012

Majandusarengu stsenaariumid

Neli lugu Eesti majanduse võimalikust tulevikust

STSENAARIUMITEST SÕLTUMATUD JÄRELDUSED

Inimvara

Võime luua, hoida ja ligi meelitada kõrge väärtusega inimvara on tähtis igas tulevikuvariandis. Sellega seonduvad valikud ja otsused, alates haridusreformi iseloomust ja suhtumisest välismaalaste sisserändesse kuni võimalike meetmeteni, hoidmaks ära parimate ajude äravoolu, mis viib märkimisväärselt alla Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime. Eesti tuleviku seisukohalt on tarvis hakata mõtlema oma rahvusliku talendipagasi säilitamisele senisest märksa terviklikumal viisil ning astuda otsustavaid samme Eestisse tuleku ja siiajäamise atraktiivsuse suurendamiseks.

Ühiskonna avatus

Enamik stsenaariume näeb ühe eesiseva võtmetähtsusega võimaluse ja proovikivina Eesti ühiskonna avatuse suurendamist. Vaid stsenaariumi *Riigi tagasitulek* korral on see paratamatult raskendatud ja ebatõenäoline. Avamise vajadus viitab paljudele kaalukatele kultuurilist laadi ja sallivusprobleemidele, sealhulgas vajadusele saada üle minevikust samal ajal, kui eestimaalastel tuleb praeguse majandusmudeli kammitsatest väljamurdmiseks muutuda rahvusvahelisemaks. Lisaks on vaja saavutada oma geograafiliste naabrite ja kaugemate võimalike kaubanduspartnerite parem mõistmine, sealhulgas saada aru nende väärtushinnangutest ja vajadustest.

Kahepoolsed riikidevahelised suhted

Lisaks kuulumisele mitmepoolsetesse organisatsioonidesse, nagu NATO ja Euroopa Liit, muutub järjest tähtsamaks võime luua häid kahepoolseid riikidevahelisi suhteid. Sealhulgas on vaja arendada aktiivselt suhteid kaugemate riikidega, kelle majandus kasvab kiiresti ning kes saavad sõltumata stsenaariumist võtmetegelasteks kujunevas uues maailmakorras. Suhted nendega on peamine koostöö- ja kaubandusvõimaluste allikas, eelkõige juhul, kui käivituvad muudatused, mille tõttu vähenevad Läänemere maade lõimitus ja piirkondlikud koostöövõimalused (nt Skype-saare stsenaarium). Samas sõltub ka Läänemere ümbruskonna tiheneva lõimumise tingimustes Eestile tekkiva kasu ulatus kahepoolsete suhete ja koostöövõime arengust, sealhulgas Venemaaga.

Riigi kuvand

Ükskõik millise tulevikuloo jõustumisel on Eestil vaja luua oma piiridest väljapoole ulatuv positiivne majanduslik ja poliitiline kuvand. See ei saa seisneda ainult üldise tubliduse, liberaalsuse või läänelikkuse toonitamises. Probleem on pigem selles, et hulk põhjusi takistab Eestil end positsioneerimast praegusest erinevate ja tähtsamate rollide täitjana rahvusvahelises majanduses. Võtmeküsimuseks on, kuidas murda lahti mõttemallist, mille kohaselt on Eesti potentsiaal olla üksnes teiste riikide teenindaja või parimal juhul noorem partner ja väikevend. Selle asemel tuleb pakkuda end välja ja käituda kui tõeliselt võrdväärne partner, muidugi ka selleks vajalikku võimekust välja arendades. Seejuures peaksime oma rahvaarvu suhtuma mitte kui kaalukasse ja püsivasse piirangusse, vaid kasutama seda ä konkurentsieelisena. Eestil on võimalik oma väiksuse varjust välja hüpata, olles enamikust oma suurematest naabritest ja konkurentidest paindlikum, kiirem ja osavam.

Struktuursete tootlikkuspiirangute ületamine

Stsenaariumides on korduvalt rõhutatud võimalust, et Eesti majandus saab liikuda ja peab liikuma väärtusahelas ülespoole, et murda välja praegustest struktuursetest piirangutest tootlikkuses. See eeldab nii valitsuselt kui ka erasektorilt senisest targemat lähenemist kapitali ligimeelitamisele ja Eesti majanduse arendamisele. Seejuures tuleb teha majandusvaldkondade vahel teinekord rasked valikuid, nt stiimulite loomisel.

Muutused sotsiaalkindlustussüsteemis

Tuleviku majandustee osaks peab olema muude sihtidega võrdväärselt sotsiaalkindlustuse ja -kaitse ümberkujundamine. Sõltumata stsenaariumist hakkavad majandusele pidurdavalt mõjuma praegused ja tulevased demograafilised muutused. Vananev rahvastik kisub järjest enam kiiva töö- ja pensionialaste suhte ning paneb isegi jõudsama majandusarengu puhul muretsema sotsiaalkulutuste rahastamise jätkusuutlikkuse pärast. Teisest küljest tasub tähele panna, et praegu tööturule siseneval Eesti noorte põlvkonnal puudub kogemus Nõukogude perioodi kasinamate aegadest. Suure tööpuuduse püsimisest tingitud raskused ei pruugi sellele ühiskonnakihile olla niisama talutavad kui rohkem karastunud vanematele inimestele. Viimastel on samas raskem kohaneda kiirelt muutuvate oludega, mis suuremate arenguhüpetega paratamatult kaasnevad. Sotsiaalsüsteemide kohandamine võimaldab kõigil ühiskonnarühmadel kiirete muutustega ja uute võimalustega paremini kaasa minna, mis omakorda vähendab tekkida võivad sotsiaalseid pingeid ja ebastabiilsuse ohtu.

Muutused ühiskonna (riigi) juhtimisel

Kõigi siintoodud järelduste elluviimiseks on vaja tugevat ning otsusekindlat eestvedamist, eriti riigi poolt. Selleks et järjest keerukamates välistingimustes teha edukalt valikuid Eesti käsutuses olevate paratamatult piiratud ressurssidega, tuleb vastu võtta proaktiivseid, paindlikke ja loovaid otsuseid. Peame olema valmis senisest enam riskima, isegi positiivsetest muutustest kasu saamiseks – näiteks majandus- ja hariduspoliitiliste otsuste täpsemaks fokuseerimiseks. Tulevikus eesisevate takistuste vastu aitab lahendusekesksem ja interdistsiplinaarsem mõtlemine ning poliitika, mis ei ole killustunud praegu nii ametkonniti kui ka üldises mentaliteedis valitsevasse „igaüks oma mätta otsas“ mõtlemisse.

2010 Tervise ja heaoluteenuste eksport Tervishoiuteenused 2018**Järeldused**

Tervishoiuturismi tõukavad tagant parema teenusekvaliteedi, odavama hinna ja lühemate järjekordade otsingud, seda nii üksikisikute kui ka riikide tervishoiusüsteemide (kindlustusandjate) tasandil. Siinkohal on oluline märkida, et vaatamata ohtudele, mille eest kriitikud tervishoiuturismiga seoses hoiatavad, lubab rahvusvaheline kogemus väita, et oskuslikul kavandamisel võimaldab see tuua süsteemi lisaraha ning tõsta tervishoiuteenuste kvaliteeti tervikuna. Sellesse usku uuringu käigus läbi viidud küsitluse põhjal ka 68% Eesti tervishoiuasutuste juhtidest.

Eesti üldine tervishoiukorraldus loob hea eelduse tervishoiuteenuste ekspordiks. Eesti tugevus on tehnoloogilise ressursi nüüdisaegsus ja arvestatav hulk koos kvaliteetse oskusteabega ning veel mõnda aega ka hinnaeelis.

Tervishoiuturism on loogiline jätk turismi arendamisele, sest palju lihtsam on suurema lisandväärtusega tervishoiuteenust pakkuda inimestele, kes on Eestis turistidena juba käinud. Turismisektor otsib võimalusi esile tõsta sihtriigi turvalisust ja eripära, turistid eelistavad järjest enam erihuvidel põhinevaid reise.

Üks võimalik mudel tervishoiuteenuste ekspordi arendamiseks Eestis oleks avaliku ja erasektori vahelise koostööplatvormi loomine (nn tervishoiu ekspordiagentuuri asutamine), mis arvestaks sihtturgude nõudlusega ja Eesti olemasolevate plussidega, kasvatades muuhulgas positiivsete tulemuste najal toetust valdkondade endi sees ning ühiskonnas laiemalt.

Tervishoiuteenuste ekspordimisel eristumiseks oleks tark ära kasutada teiste valdkondade tugevad küljed, näiteks IKT-i põhinevate lahenduste integreerimine eksporditavate teenuste väärtusahelasse. Arvestades Eesti tehnoloogilist võimekust, on tulevikus IKT baasil uuenduslike teenuste ja ärimudelite juurutamine, samuti IKT abil piiriülese komponendi integreerimine teenuste ühe osana tõenäoliselt Eestile perspektiivikaks ekspordivaldkonnaks. Samas on see strateegiliselt suuremaid pingutusi nõudev eesmärk ning on nn ladvaõunana raskemini kättesaadav.

Sihtturgusid valides tuleb tõdeda, et täna ei ole selliseid riike, kuhu Eesti tervishoiuteenuseid väheses vaeva ja kiire kasumiga ekspordida. Rahvusvaheline kogemus näitab, et reeglina on kõige tõenäolisem saavutada edu naaberturgudel. Eesti jaoks on selles mõttes suurima potentsiaaliga Soome turg, kuhu sisenemine on lihtsam kui teistele turgudele, ent mille maht ei ole suur, võrreldes kõrge sisenemisbarjääriga riikide Rootsi ja Norraga. Kindlasti on kasvava potentsiaaliga ka Loode-Venemaa, kus tervishoiu eksisteerivad kohalike elanike jaoks suured probleemid. Niisamuti Läti, Saksamaa, Suurbritannia jt, kuid nende puhul tuleb arvestada erinevate negatiivsete lisafaktoritega: turu ja ostujõu piiratus Läti puhul, Eesti suhteline tundmatus ja kaugus Saksamaa ning Suurbritannia puhul.

Rahvastiku vananemine ning tehnoloogia areng sunnivad ühiskonda kohanema senitundmatute oludega. Sellega seoses seisavad ka tervishoiuteenused silmitsi paratamatu muudatusvajadusega. Eestil on võimalik selles olukorras võtta aktiivne hoiak ning kasutada võimalusi, mida niisugune transformatsioon endaga kaasa toob. Tervishoiuteenuste eksport ei ole lihtne, kuid selles peituvad head võimalused nii tervishoiusüsteemi kui ka riigi majandusarenguks laiemalt.

Tervishoiuteenuste ekspordi kasvatamine praeguselt (2010.a.) 360 miljonilt kroonilt 1–2 miljardi kroonini on analüüsi arvesse võttes võimalik, kuid nõuab erinevate osaliste koostööd ja tahet pikaajaliselt pingutada. Võrdluseks: see oleks Eesti tervishoiusüsteemi suurus arvestades umbes 10 korda parem tulemus kui seni Euroopa kõige edukamal tervishoiuteenuste ekspordijal Ungaril, kes suudab ca 1,5% oma tervishoiuteenustest ekspordiks müüa. Ühe-kahe miljardi krooni suurune ekspordikäive on võrreldav Eesti infotehnoloogia teenuste ekspordiga.

2013 Personaalmehitsiini Personaalmehitsiini rakendamise võimalustest Eestis**Järeldused**

Personaalmehitsiini strateegia praktiliseks rakendamiseks on otstarbekas üldise strateegilise koordineerimise raames käsitleda eraldi kolme investeringu- ja arendusvaldkonda: tervishoid, TA&I (teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon) ning ettevõtlus, millel igaljuhul on oma personaalmehitsiini arendamisega seotud strateegilised eesmärgid ja nendega seotud investeringute juhtimine.

Tervishoiu valdkonnas on Sotsiaalministeeriumil, Haigekassal, Tervise Arengu Instituudil ning Sotsiaalministeeriumi hallataval asutustel otstarbekas olulisi investeringuid ja arendustegevust (eeskätt e-tervise arendused, strateegilised investeringud ning valdkondlikud arendustegevused, näiteks onkoloogias, kardioloogias, esmatasandil jt) juhtida personaalmehitsiini strateegilisi eesmärke silmas pidades ning võimalusel konsolideerides.

Personaalmehitsiini rakendamiseks tuleks Sotsiaalministeeriumil luua strateegilise juhtimise võimekus, mille suurus oleks vastavuses strateegia elluviimise etapi ning mahuga.

Riikliku prioriteetvaldkonnana tuleks personaalmehitsiini elluviimist valdkonnaüleselt toetada, kaaludes erinevaid EL-i tõukefondide instrumente ning riiklikke rahastusmehhanisme, sh nutikas spetsialiseerumine, riiklik teadus- ja arendusprogramm, riiklik strateegia jt.

Personaalmehitsiini rakendamine tuleks kavandada etapiviisiliselt ja erinevatel tasanditel, alustades kliinilise rakendusvõimekuse loomisest nende tervishoiutehnoloogiatega seoses, mille praktiline väärtus on juba tõestatud (st investeringud e-tervisesse ja laboritesse ning tervishoiutöötajate ja avalikkuse koolitamine) ning paralleelselt arendada välja TA&I võimekus uute personaalmehitsiini rakenduste arendamiseks, kiireks juurutamiseks kliinilisse praktikasse ning ettevõtlussektori kaasamiseks TA&I tegevustesse.

2012 2013 2014	Majandus, ettevõtlus	Globaalne ettevõtlusmonitooring
Järeldused		
<p>Haridussüsteemis pöörata rohkem tähelepanu ettevõtlusalaste teadmiste suurendamisele, seda nii kohustusliku õppekava kui ka koolitajate taseme tõstmise kaudu. Ekspertid töid välja vajaduse tõsta koolitajate hulgas praktikute osakaalu ja vajadust tagada kvaliteetse ettevõtlushariduse kättesaadavus kõigis haridusastmetes ja teha see osaliselt ka kohustuslikuks.</p> <p>Riiklike programmide kohta tegid eksperdid mitmeid ettepanekuid, sealhulgas toetusprogrammide ajalise kestvuse pikendamine, väikeettevõtetele suunatud toetuste suurendamine jm.</p> <p>Uute võimalike täiendavate instrumentidena on vajalik ja tuleks kaaluda nn ettevõtjapalga rakendamist või iduettevõtetele startitoetuse rakendamist praegusest suuremas mahus ning edukuspõhiste laenude rakendamist. Samuti on vajalik luua täiendav instrument „äriinglite“ poolt ühiselt tehtavate investeeringute soodustamiseks.</p> <p>Madalamad tööjõumaksud elavadavad teadmispõhist majandust ja ettevõtluse arengut. Selliste ettevõtete põhivara ja kulu on nende inimesed. Ettepanek: sotsiaalmaksu lagi ja ettevõtte tulumaks.</p> <p>Maksusüsteem on lihtne ja ühetaoline ega paku motiveerivaid erandeid. Nt. puuduvad soodustused investoritele, alustavatele ettevõtetele. Ettepanek: loobuda eranditeta maksusüsteemist ja rakendada suunatud erandeid.</p> <p>Maksukeskkond on viimasel ajal ettevõtjate hinnangul muutunud prognoosimatuks. Ettepanek: maksumuudatuste jõustumine peab olema 5 aastat ette teada.</p> <p>Ettevõtlusoskuste arendamine peab läbima kõiki haridustasemeid ja algama ettevõtliku hoiaku kujundamisest. Koolis on õpilasfirmad ja ülikoolis üliõpilasfirmad – koht, kus saab, võib ja ka peab eksima. Ettepanek: ettevõtluse õppimine toimub läbi tegevuse.</p> <p>Teadussaavutused ei jõua teadusasutustest kommertsialiseerimiseni ja seega turule. Ettepanek: T&A vallas teadusasutuste koostöö suurendamine ettevõtlusega nii kommertsialiseerumise kui praktika osas.</p> <p>Innovaatiliste ja uudsete lahenduste ostmise tänase riigihangete süsteemi kaudu on keerukas ja ebasobiv. Hinnakriteeriumi vähendamine on kohati vajalik, aga keeruline. Ettepanek: innovaatilised riigihanked.</p> <p>Väikese riigi kohta on Eestis erakordselt palju edukaid <i>start-up</i>'e, kuid maailmatasemel spetsialiste napib. Kolmandatest riikidest pärit inimestel peab olema lihtne Eestisse tulla oma <i>start-up</i>'i looma või siia tööle. Ettepanek: <i>start-up</i>-viisa.</p> <p>Ettevõtlusega alustamisega on alati seotud riskid. Tegevus nõuab investeeringuid, senine kindel ja püsiv sissetulek katkeb vähemalt algusperioodiks. Ettepanek: turvavõrk alustavale ettevõtjale.</p>		
2014	Tervisetehnoloogiad	Nutika spetsialiseerumise raportid
Järeldused		
<p>Olemasoleva terviseinfosüsteemi avamiseks inimesele ning erakapitali kaasamiseks ja e-tervise teenuste turu kujunemiseks on vajalik luua Eesti e-tervise uuendatud kontseptsioon:</p> <p>E-tervise infosüsteemi platvormi avamine, nii et sellele tekiks turvaline juurdepääs kodanikul andmete lisamiseks ja ettevõtetele turvaliste teenuste ning toodete väljaarendamiseks, mis saavad kasutada e-tervise infosüsteemis sisalduvaid andmeid ning lisada sinna uusi andmeid. Oluline on, et platvorm võimaldaks hallata lisaks tänastele haigusandmetele ka terviseandmeid.</p> <p>Tervise teenuste turu avamine, mis sisaldab vajalikke muudatusi õigusruumis, organisatsioonis, rollijaotustes poolte vahel ja uusi nõudeid ning reegleid, et ellu viia eelmises punktis nimetatud meetmeid.</p> <p>Tervishoiusüsteemi motivatsiooni ja ärimudeli muutmiseks on vajalik põhjalik analüüs, kus arvestatakse kodanike, tööandjate ja tervishoiuteenuse osutajate motivatsiooni ja käitumismustritega (tööandja maksusoodustused, kodaniku maksusoodustused, erisoodustusmaksude vähendamine tervise teenustelt, ravikindlustusraha liikumine koos patsiendiga, erakindlustuste integreerimine süsteemi, erakapitali kaasamise reeglid e-tervise teenuste arendusse jms).</p> <p>Käivitada e-tervise ja tervisetehnoloogiate spetsiifikale vajaliku <i>pre-start-up</i>- ja <i>start-up</i>-tegevuse aktiveerimiseks projektid, kus arvestatakse e-tervise ja biomeditsiini ökosüsteemi küpsusastme, spetsiifika ning sektori vajadustega, kaasates võimalikult varases faasis erakapitali.</p> <p>Soodustada koostööd ettevõtluse ja teadlaste ning tervishoiusektori vahel tehnosiirde ja tootearenduse meetmete kaudu, soodustada noorte ettevõtete tekkimist kas ülikoolide ja TTO-de <i>spin-off</i> ide vormis, ülikoolides integreeritud stipendiumide juurutamise, isikukiirendite toetamise või inkubaatorite käivitamise teel koostöös erakapitaliga.</p> <p>Tervisetehnoloogia ettevõtlussektori arendamiseks on väga oluline toetuspõhiste meetmete asendamine kapitalifondidega, kus võtmeküsimuseks on kompetentsed valdkonna spetsiifikat tundvad fondihaldurid ning rahvusvahelise koostöövõrgustiku võimekuse ja ärikompetentsidega eksperdid.</p>		
2014	IKT	Nutika spetsialiseerumise raportid
Järeldused		
<p>Tootearenduse suurendamiseks on vajalik juhtide ja spetsialistide teadmuse ja motivatsiooni tõstmine. Samuti tuleb suurendada ettevõtete ja ülikoolide koostööd tehnoloogiasiirde tõhustamise, ülikoolide motivatsioonimudelitel muutmise ja koostööd soosiva tegevusruumi väljaarendamise kaudu.</p> <p>Idufirmade kontekstis on vajalik keskenduda kvaliteetse projektivoo ettevalmistamisele (sh välismaiste mentorite laiemal kaasamise abil) ja kohaliku kapitali kättesaadavuse suurendamisele.</p> <p>IKT laiemaks rakendamiseks teistes sektorites on vajalik kõrgel tasemel IKT-alase teadmuse suurendamine nii juhtide mentorluse kui ka spetsialistide täiendõppe kaudu. Samuti tuleb toetada nii konsultatsioonide kui ka rahaliste meetmetega VKEdes IKT-rakendusprojekte.</p>		

IKT-ressursside kvaliteedi ja kvantiteedi suurendamiseks tuleb kõigil tasemeõppe erialadel luua eeldused kõrgemate IKT-oskuste õpetamiseks (teiste erialade õppejõududele täiendavate oskuste edasiandmine; välisõppejõudude suurem kaasamine). Bakalaureuseõppe piisava vastuvõttaseme tagamiseks tuleb jätkata insenerialade populariseerimist. Magistri- ja doktoriõppe vastuvõtu suurendamiseks tuleb saavutada magistri- ja doktorikraadi suurem tunnustamine ning jätkata ka aktiivset tudengikandidaatide värbamist välisriikidest. Doktorantuuri rahastamist tuleb suurendada, tagada suuremad stipendiumid ja ressursid lisategevuseks ning soodustada nende inimeste astumist doktorantuuri, kes soovivad rakendada oma teadmisi väljaspool teadusvaldkonda.

2014	Ressursside väärindamine	Nutika spetsialiseerumise raportid
Järeldused		

Kehtestada ennetavalt liginullenergiamajade nõuded uutele ja oluliselt renoveeritavatele ühiskondlikele hoonetele.

Viia uute digitaalsete tehnoloogiate valdamise nõue inseneritehnilise personali kutse kvalifikatsiooni nõuetesse, toetades seda piisavas mahus koolituse ja juhendmaterjalidega.

Üle vaadata seadusandlus ja tehniline normistik, et võimaldada ehitada puidust lisaks madalatele elumajadele ka mitmekorruselisi korterelamuid, nagu seda tehakse Põhjamaades.

Lahendada elektri mikrotootmise lisandumisega seonduvad tehnilised ja seadusandlikud küsimused, mis seonduvad tarkade võrkudega, energiaühistutega, virtuaalsete elektrijaamadega jms.

Soodustada ettevõtluse ja teadlaste tihedamat koostööd tootearenduse ja tehnosiirde kaudu, mh soodustada stipendiumid, erakapital) uute innovaatiliste (*start-up*- ja *spin-off*-tüüpi) ettevõtete esilekerkimist kiirelt arenevates ja eri niššes ning kasvuvaldkondi ühendavates sektorites. Siduda T&A asutustes tehtavad teadusuuringud ning eri faasis ettevõtete tootearendus.

Välja töötada nn tehnoloogilised olemasolevate kompetentsikeskuste (TAKd/tippkeskused) baasil, suurendamaks ettevõtete materjalitehnoloogia alast oskusteavet. Lisaks juhtide mentorlusele suurendada tehnoloogide, inseneride ja spetsialistide täiend- ja ümberõpet.

Põlevkivisektoris soodustada uute rakenduste/tehnoloogiate (peenkeemia) väljatöötamiseks vajalikku arendustegevust ning mitmekülgse oskusteabe kaasamist nii haridusse kui ka T&A-sse.

Motiveerivate stipendiumite abil tagada insenerialadele (põlevikivi, materjaliteadus) piisavad vastuvõttasemed kõikides õpinguastmetes ja soodustada üliõpilaste interdistsiplinaarset koostööd (rahastused meeskondadele, töögruppidele jne).

Luua lõimitud õppekavad ja meeskonnad õppeprotsessis ning teadustegevuses.

Luua soodne maastik ja ökosüsteem teaduse ning ettevõtluse loimimiseks ning sildade ehitamiseks.

Luua motiveerivaid meetmeid eri faasis ettevõtetele tootearenduseks ning leida lahendusi, kuidas kaasata ettevõtlusse välis- ja erakapitali.

Pidada silmas, et teaduse rahastus ning riigistrateegilised valdkonnad haakuks väärtusahela terviklikkuse mõttes ühtse strateegiaga. Soodustada väärtusahelaülest sünergilist (näiteks ühistu omandivormid) horisontaaltasandi koostööd väärtusahela ettevõtetes; soodustada T&A-mahukate toodete arendust ja turgude/klientide hõivamist; panustada Eesti kvaliteetse ja naturaalse toorme brändimisele ning turundamisele sektoriteülesest maailmaturul.

Finantsteenused 2018	Raport finantsteenustest
Järeldused	

Võiks luua koordineeriva asutuse, mis edendaks koostööd finantsteenustega seotud sidusrühmade vahel Eestis ja Põhjamaades (ning Euroopa Liidus laiemalt), Kesk- ja Ida-Euroopa ning SRÜ riikides.

Tõsta teadlikkust Eestist sihipäraste turunduskampaaniatega.

Eesti finantssektori sidemeid piirkondlike sidusrühmadega saaks süstemaatiliselt kasutada kontaktide loomiseks potentsiaalsete investorite ja finantsasutustega.

Jurisdiktsiooni majanduslik ja poliitiline stabiilsus on oluline esmalt võõrkapitali ligimeelitamisel ja seejärel investorite huvi säilitamisel.

Maksu- ja regulatiivreežiimi atraktiivsuse suurendamisele orienteeritud meetmeid tuleb rakendada valitsuse üldstrateegia kontekstis.

Pädeva inimkapitali kättesaadavus on finantssektori arengu seisukohalt kriitiline tegur.

Ülikoolide vaheline ning ülikoolide ja erasektori vaheline koostöö asjakohaste programmide väljatöötamiseks.

Parema transpordiühenduse loomine Euroopa tähtsamate sihtkohtade ja Tallinna vahel mõjutab otseselt ettevõtluskeskkonda ja selle kuvandit.

Eesti saab parandada oma seisundit piirkondliku finantskeskusena, tehes tihedamat koostööd Euroopa finantsvaldkonna asutustega.

Eesti reklaami- ja turunduskampaaniate läbiviimine sihtriikides suurendaks riigi atraktiivsust.

Lisa 9.2 Ülevaade Eesti Arengufondi tegevusest vastavalt aastaaruannetele

2007

Tegemist oli Arengufondi tegevuse käivitamisaastaga. Põhieesmärgiks oli organisatsiooni ülesehitamine, põhitegevuse fookuste täpsustamine ja tegevuse käivitamine. Sisulise tööga alustati 2007. aasta juunis. Olulisemad seirealased ettevõtmised: koostöös Tartu Ülikooliga viidi läbi Eesti majanduse konkurentsivõime hetkeolukorra ja tulevikuväljavaadete uuring ja tutvustati selle tulemusi. Uuringu tulemuste alusel koostati arenguseire strateegilised tööpõhimõtted ja tegevuskava. Korraldati arenguseire olemust ja võimalusi käsitlev Arengufondi kohvihommik. Arengufond osales Innovatsiooniaasta 2008 planeerimisel ja „Otsustajate arendamise programmi” väljatöötamisel. Osaleti arenguseire alases rahvusvahelises koostöös IIASA ja UNIDOga. Investeeringute osas oli põhieesmärgiks toimimispõhimõtete väljatöötamine ning investeerimisstrateegiate väljatöötamine. Selleks kohtuti peamiste riskikapitalituru osalistega, leidmaks koostöövõimalusi ja ühishuviseid. Koostati riskikapitalituru mahtusid ja tegevusfookusi käsitlev uuring ning analüüsi võimalikke investeerimisprojekte. Osaleti riskikapitali investeeringute teemalises rahvusvahelises koostöös. Arengufond sai FVCA (Finnish Venture Capital Association) täisliikmeks ja oli EVCA (European Private Equity and Venture Capital Association) liikmekandidaat.

2008

Tutvustati eelmisel aastal valminud ja koostöös TÜ-ga läbiviidud uuringu „Eesti majanduse hetkeseis ja tulevikuväljavaated”⁵⁸ tulemusi 150 osalejaga **Arengufoorumil** ning trükistena (ca 1000 uuringu raportit ja 25000 lühikokkuvõtet) nii era- kui avaliku sektori otsustajatele. Antud uuringu alusel töötati välja AF seiretegevuse fookused lähiaastateks ja käivitati kolmes valdkonnas seireprojektid: töötleva tööstuse tulevikku käsitlev „Tööstusvedurid 2018”, teenusmajanduse olukorda ja võimalusi käsitlev „Eesti teenusmajandus 2018” ning IKT mõjusamale kasutamisele suunatud „EST_IT@2018”. Seire lõppedes korraldati ligemale 100 osalejaga ja välisesinejatega foorum „**Tööstusvedurid 2018**” ja tulevikufoorum „**EST_IT@2018**”. Seire tulemusena toodi välja kaks kasvualdkonda, mille suunas tuleks Eesti tööstust arendada. Nimeta-

tud kasvualdkondadeks on **tervise- ja heaolutooted** ning **säästva energeetika ja keskkonnatooted**. Need valdkonnad loovad uusi võimalusi erinevatele tööstussektoritele kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste pakkumiseks. Arengufond korraldas neli kohvihommikut „Eesti teenusmajandus 2018”: tagasiside saamiseks, innovatsiooni teemadel, kõrghariduse teemal ja teemal „Tulevikuseire kui strateegilise mõtlemise tööriist”. 2008. a. sügisel koostati Riigikogule maailmamajanduse arengust tulenevaid väljakutseid käsitlev ja Arengufondi tegevust kokkuvõttev raport „Edasi”. Raporti põhjal tehti ettekanne Riigikogu täiskogu istungil 2008. aasta septembris. Investeeringute divisjon tegeles aktiivselt projektide voo ülesehitamisega ning usalduslike suhete loomisega teiste riskikapitalifirmade ja võimalike kaasinvestoritega. Töötati läbi ligi 100 äriplaani, projekti ja pakkumist ning koos erasektori sõltumatu kaasinvestoriga tehti kaks investeeringut. Investeeriti SmartPost OÜ-sse ca 13 mln krooni ning Ilmarine Engineering OÜ-sse 10 mln krooni. Investeerimisküpsaks aidati kolm äriprojekti, millesse investeerisid erasektori investeerijad ilma EAF-ta. Lisaks investeeringutele panustati oluliselt toetusmeetmetesse ning loodi investeerimisprojektide hindamiseks ja retsenseerimiseks rahvusvaheline investeerigute ekspertkomitee. Aasta jooksul viidi läbi seminare ja koolitusi ning ehitati üles kodu- ja välisinvestorite võrgustik, ilma kelleleta EAF investeerida ei saa. Viidi läbi kvalitatiivuuring riskikapitalituru fondide lähituleviku fookustest ja võimalikest probleemkohtadest. Euroopa Komisjoniga läbirääkimiste tulemusel saadi investeeringute tegemiseks riigiabi luba (maht 30 mln eurot), mis kinnitab investeerimise juhtimise, tööpõhimõtete ja meeskonna vastavust rahvusvahelistele nõuetele. Lisaks tehti aktiivset koostööd Industry Investment Ltd-ga, SITRA-ga, NESTA-ga, Scottish Enterprise-ga, EVCA-ga, FVCA-ga ja teiste huvipooltega. AF oli jätkuvalt EVCA täisliige.

2009

Arenguseire suunal oli 2009. aastal kesksel kohal teenusmajanduse valdkondade ekspordipotentsiaali avavate seirete läbiviimine, varemvalminud seirete Tööstusvedurid 2018 (Eesti tööstuse kasvuvõimalused järgmiseks kümnendiks) ja Est_IT@2018 (Eesti infotehnoloogia tulevikuvaated) tulemuste ja järelduste

58 „Eesti majanduse hetkeseis ja tulevikuväljavaated” EAF 2008

levitamine ning riigi poliitikameetmetesse viimine. Seiretsükli 2008-2009 üldeesmärgiks on olnud sisendi koostamine Eesti järgmise kümnendi majanduskasvu visioonile, mille loomisele keskenduti 2010. aastal⁵⁹.

Uute töödena algutati 2009.a järgmised projektid:

4 Est_IT@2018 seire tulemuste põhjal infotehnoloogia rakendamise teekaartide koostamine kolmes valdkonnas: infotehnoloogia finantsvahenduses, infotehnoloogia tervishoiu ja infotehnoloogia hariduses. Teekaarte koostasid Arengufondi eestvedamisel turuosalisel (NASDAQ OMX Tallinna börs, e-Tervise Sihtasutus, e-Öppe Arenduskeskus) – seega oli tegemist huvipooli laialt kaasava ja tegutsema motiveeriva ettevõtmisega, vt <http://www.arengufond.ee/foresight/estit2018/>.

4 Finantsteenused 2018 – seireprojekt Eesti finantsteenuste ekspordipotentsiaali avamiseks ja selle realiseerimisele leidmiseks. Seire viidi läbi koos turuosaliste ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ja selle välispartneriks oli valdkonnale spetsialiseerunud Oxera Consulting Ltd Londonist, vt <http://www.arengufond.ee/foresight/services/>.

4 Tervisemajandus 2018 – seireprojekt Eesti tervise teenuste ekspordipotentsiaali avamiseks. Partneriks oli uurimiskeskus Praxis ning projekti raames korraldati hulgaliselt erinevate tervise- ja heaoluvaldkondade arutelusid ja seminare. Seireprojekti kokkuvõtte pandi koos poliitikasoovitustega kokku 2010. aasta alguses, vt <http://www.arengufond.ee/foresight/services/>.

4 Rahvusvahelise IT Akadeemia äriplaani koostamine. IT Akadeemia pilootprojekt kasvas välja seire Est_IT@2018 järeldustest. Nimelt takistab IT senisest mõjusamat rakendamist majanduses ja ühiskonnas peamiselt ebapiisav IT-inserneride ning tudengite arv, mis on negatiivsete demograafiliste trendide taustal ületatav ennekõike välisstudengite tänasest oluliselt suuremas mahus juurdemeelitamise teel. Vt projekti tausta: <http://www.itacademy.ee/> ja koostöömemorandumit ülikoolide, Arengufondi ja Eesti Info- ja Kommunikatsioonifirmade Liidu ITL vahel: <http://www.arengufond.ee/news/news1460/>.

4 Kõrghariduse rahvusvahelistumine – analüüsi eesmärgiks oli analüüsida rahvusvaheliselt edukate kõrgkoolide kriitilisi edutegureid ja häid eeskujusid maailmas ning kohandada neid Eesti oludele, eelkõige Rahvusvahelise IT Akadeemia pilootprojekti kontekstis. Projekti partneriks oli Academic Cooperation Association ACA ning selle tulemused avaldati 2010. aasta alguses, vt <http://www.arengufond.ee/foresight/services/>.

4 Arenguforum 2 ettevalmistamise käigus koostati analüüsid kriisi tekkepõhjustest, maailmajanduse kriisist väljatuleku stsenaariumidest ja järeldustest Eestile koos soovitustega esmas- teks meetmeteks, millega Eesti majanduse uuele kasvule alus panna ja kriisi mõjusid leevendada, vt <http://www.arengufond.ee/events/event1059/>. Ekspertühmaga koos väljatöötatud soovitusel esitati Arenguforum 2 järel 18. juunil 2009 „Valge Paberina” Riigikogule ning avaldati „Spikrina” ja Riigikogu 2009 raporti „Edasi!” koosseisus. „Valge Paberina” mõtteid kasutati sisendina ka kaaskorraldatud sügisel foorumil „Eesti pärast eurot”, vt <http://www.arengufond.ee/events/event1519/>.

Selleks et Eesti ettevõtted, kolmanda sektori organisatsioonid ja riigiasutused tulevikuvõimalused üles leiaks ja realiseeriks, on väga olulisel kohal seiretulemuste, uudsete ideede ja mõtete, maailmatrendide ning kasvuvõimaluste laialdane teavitamine. Seetõttu viidi aasta jooksul läbi palju erinevaid InnoLab'ie, seminare ja foorumeid, avaldati artikleid, blogipostitusi ja videosalvestisi, vt <http://www.arengufond.ee/>. Arengufondi seiretulemused on leidnud muuhulgas tee Infotehnoloogia- ja Telekommunikatsiooni Ettevõtjate Liidu ITL strateegiasse, Eesti välistinvesteeringute ja ekspordi tegevuskavasse „Made in Estonia”, majanduskasvu ja tööhõive tegevuskavasse, välisprofessorite Eestisse toomise programmi DoRA, EASi teadus- ja arendusprojektide toetusprogrammi, klastriprogrammi ja tehnoloogia arenduskeskuste programmi, Masinatööstuse Liidu strateegiasse, Innovatsiooniaasta materjalidesse, innovatsiooniajakirja HEI koostamisse ja Vabariigi Valitsuse töösse teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika kujundamisel. Aastal 2010 on arenguseire suuna tähtsaimaks projektiks **Eesti Kasvuvisioon 2018**. Tegemist on läbi viidud seiretest sisu ammutava, maailma edukamate riikide kogemusi kasutava ja suurt hulka tänaseid ning homseid liidreid kaasava ettevõtmisega. Kasvuvisiooni töö esimeseks suuremaks verstapostiks on **Arenguforum 3 „Maailmas edukas ja koduselt armas Eesti aastal 2018”**, vt <http://www.arengufond.ee/foresight/forum/article1644/>.

2009. aastal lisandus Arengufondi investeerimisportfelli neli uut investeeringut: Goliath Wind OÜ (3,9 mln krooni), United Dogs and Cats OÜ (3,75 mln krooni), Massi Miliano OÜ kaubamärk Fits.me (4,85 mln krooni), Biotap OÜ (12,5 miljonit krooni). Kõigile investeeringutele lisandus erasektoripoolne kaasinvesteering. Koos kaasinvestoritega osaletakse aktiivselt portfelli kuuluvate ettevõtete nõukogude töös, nii strateegilisel juhtimisel kui ka operatiivtasandi nõustamisel. Turu arendamise eesmärgil korraldati nii äriinglitele, professionaalsetele investoritele kui

59 <http://www.arengufond.ee/foresight/growth>.

ka *start-up*-ettevõtjatele seminare ja arendavaid üritusi. Riskikapitalialase teadlikkuse tõstmiseks ja nii pakkumise kui ka nõudluse edendamiseks võtsid 25 turuosalist Arengufondi algatusel vastu otsuse luua Eesti Era- ja Riskikapitali Assotsiatsioon EstVCA, mis koondab Eesti riskikapitaliste ning äriingleid ning tegeleb era- ja riskikapitali haru arendamisega, vastava statistika kogumisega ning turuteadlikkuse tõstmisega. Investeeringute divisjoni meeskonna arendamiseks kaasati pikaajalise rahvusvahelise riskikapitaliinvesteeringute kogemusega tegutsenud mentor, kes koolitas ja nõustas meeskonda nii uute investeerimisprojektide analüüsi kui ka teostusprotsessi osas. Lähtudes varase faasi ettevõtete toetus- ja arendusvajadusest, loodi Arengufondi rahvusvahelise äri virtuaalne inkubaator SeedBooster, mille eesmärgiks on ambitsioonikate äriprojektide rahvusvahelise potentsiaali avamine ja nende riskikapitaliküpseks arendamine. SeedBooster'is oli 2009. aastal arendamisel 7 alustavat ettevõtet või äriprojekti (Sportlyzer, CrabCad, SelfDiagnostics, Programeer, T+1 Solutions, Egolego ja Tigerprises2), mille osas Arengufondi investeeringute eksperdid aitasid meeskondadel analüüsida ärimudelit ja turule sisenemise strateegiat ning ettevõtet investeeringuks ette valmistada.

2010

Arenguseire suunaks oli mastaapse strateegilise diskussiooni Kasvuvisioon 2018 eestvedamine eesmärgiga luua majanduse restruktureerimisele kaasa aitav ja ühiskonna erinevaid huvipooli liitev ning tegudele inspireeriv Eesti majanduse tulevikuvisioon. Kasvuvisioon 2018 oli kokkuvõtte tegemine eelnevate aastate valdkondlikest seiretest. Esmased tööd tood viis läbi konsultatsioonifirma Global Business Network. Esimeses etapis valmisid Eesti majanduse tulevikutsenaariumid. Teises etapis töötati ekspertühmade (8) poolt läbi kasvuvisiooni põhiteemad. Korraldati neli foorumit: Arenguforum 3, „Kasvuvisioon – maailmas edukas ja koduselt armas Eesti aastal 2018”, maakondade visioonipäev „Meie Eesti 2018” ja noorte visiooniforum „Eesti tegijad 2018”. Kasvuvisiooni koostamine kulmineerus detsembrikuisel Eesti tuleviku foorumil. Tervisehoiuteenuste alase seire tulemused koondati raportisse „Tervishoiuteenused 2018, Eesti tervise- ja heaoluteenuste ekspordivõimalused”. Seire lõpus korraldati foorum Tervishoiuteenused 2018. Finantsteenuste seire tulemused koondati raportisse „Finantsteenused 2018, Eesti ekspordivõimalused ja poliitikavalikud”. Seire lõpus korraldati foorum Finantsteenused 2018. Infotehnoloogia arenguseire käigus kutsuti ellu projekt koordineerimiseks IT Akadeemia. Jätkati raporti „Edasi” väljaandmisega Riigikogule ja selle alusel aruandega

Riigikogu täiskogule. Aastal 2010 lisandus AF investeerimisportfelli viis uut tehnoloogiaettevõtet ja tehti üks jätkuinvesteering: GrabCad (erinevates etappides 2,034 mln krooni), Inner Circle (erinevates etappides 1,377 mln krooni), Sportlyzer (tulemuslikkuse alusel 1,5 mln krooni), Modesat Communications (11,375 mln krooni), Cellin Technologies (10,405 mln krooni), Massi Milliano OÜ kaubamärk Fits.me (mitmeetapilise jätkuinvesteeringuna 10,170 mln krooni). Kõigile investeeringutele lisandus erasektoripoolne kaasinvesteering. Koos kaasinvestoritega osaleti aktiivselt portfellettevõtete nõukogude töös nii strateegilisel juhtimisel kui ka operatiivtasandi nõustamisel ning globaalsete kasvumudelite väljatöötamises ja järgmiste investeerimisvoorude ettevalmistamises. Ettevõtluskultuuri arendamiseks korraldati aasta jooksul erinevaid VentureLab üritusi ja seminare ning osaleti rahvusvahelises koostööprojektides. Arendati EstVCA tegevust, mille kaudu viidi sisse muudatused Eesti optioonide maksustamist puudutavatesse seadustesse. AF investeeringute divisjoni juht oli EstVCA juhatuse liige.

2011

Arengufond on ekspordi vaatenurgast analüüsinud suurt osa majandusvaldkondi ja nendega seotud ühiskondlike alasid. Koostöös MKM-iga käivitati Arengufondi juures energia- ja rohemajanduse seireüksus, millest võiks perspektiivis välja kasvada vastav riiklik agentuur.

Arenguseire suuna 2011. a olulisemad tegevussuunad:

Seireprojekti Kasvuvisioon 2018 tulemuste levitamine. Kasvuvisiooni tulemused ja projekti raames valminud tulevikutsenaariumid koondati „Spikriks” eesti ja inglise keeles.

Viidi lõpule pilootprojekt IT Akadeemia, mille eest Info- ja Telekommunikatsiooniettevõtete Liit tunnustas Arengufondi IT aasta idee auhinnaga. IT Akadeemia loomine on Vabariigi Valitsuse koalitsioonilepingu ning Haridus- ja Teadusministeeriumi üks prioriteetidest.

Arengufond valmistas koostöös Teenusmajanduse Kojaga ette pilootprojekti **FinanceEstonia**. 20. juunil 2011 toimus MTÜ FinanceEstonia asutamiskoosolek. Arengufond osales FinanceEstonia juhatuse töös, strateegia väljatöötamises ning käivitatud töögruppides, sh inimvara ja haridusega seonduvas.

Eesti-India seire käigus uuriti Eesti-India majandussuhete arendamise võimalusi ning loodi kontaktvõrgustik koostöö toetamiseks. Eesti-India majanduskoostöö seire lõppraport valmis mais 2012 ja avaldati Aasia Foorumi käigus. Seiretööst väljakooruvaid koostööalgatusi arendati edasi 2012. aastal.

Rohemajanduse seire käivitati Arengufondis selleks, et avada rohkem Eesti ettevõtjatele ja poliitika-

tegijatele rohemajanduses (energiat ja keskkonda säästvad tooted, teenused ning tehnoloogia) peituvaid äri- ja arenguvõimalusi ning saada ülevaade selle suuna arengut võimaldavast Eesti kompetentsist ja arengutakistustest. Seire osadena on alustatud rohemajandust laiemalt mõjutavate maailma trendide ja Eesti puhta tehnoloogia ettevõtluse kaardistamist. Esimene kokkuvõte nii trendide analüüsist kui ka puhta tehnoloogia arendajate kaardistamisest tehti Riigikogu raportis „Edasi!”.

Talendiseire raames koostati ülevaade teemast, mida on jooksvalt kajastatud blogis www.fututuba.ee. Valmistati ette Talendifoorumit, mis toimus 2012. a jaanuaris.

Globaalsete trendide analüüsisüsteemi juurutamine. Kuni 2011. aastani toimus trenditöö Arengufondis peamiselt valdkondlike seireprojektide ühe, ajaliselt piiratud osana, mitte süsteemse ja pideva tuumiktegevusena. 2010. aasta seire tegevuskava kohaselt töötati välja protsess globaaltrendide jälgimiseks, tõlgendamiseks ja teavituseks, mis 2011. aastal juurutati seiredivisjoni töökorraldusse. Esmaseks nähtavaks väljundiks oli 14. märtsil 2011 avatud trendiblogi www.fututuba.ee, mis pakkus ajakohast valikut olulisematest mõjuritest ja praktikatest, mis vormivad homset maailma ja Eestit. Infoallikadena oli kasutatud maailma nimekaid mõttekeskusi, globaalsete institutsioone, akadeemilisi ja rakenduslikke uurimisasutusi, aga ka rahvusvahelisel areenil silma paistnud ärksate inimeste huvitavaid mõtteavaldusi internetis, sotsiaalmeedias ja ajakirjanduses. Teematiliselt oli eesmärgiks käsitleda peamisi megatrende ehk kõige laiaulatuslikuma mõjuga trendide kobaraid.

2011. aastal pandi kokku kaks mõttealgatust: „Turud ja innovatsioon sissetulekute püramiidi põhjas” ning „Eksperimenteeriv majanduspoliitika”. Samuti koostati Rahandusministeeriumi tellimusel taustaraport „Väliskeskkond 2020 – olulised trendid ja nende tähendus Eestile”.

Riigikogu raport „Edasi!” 2010/2011 oli Arengufondi arvult neljas raport Riigikogule, mille kesksed teemad olid maailmamajanduse tulevikuarengutest tulenevad väljakutsed ja võimalused Eestile, Aasia arengud, globaalsed megatrendid ja nende süvenemine kriisi ajal, rohemajanduse tulevik ja seotud äri- ja võimalused Eestile ning IT kasutamine tervishoiu kui kasumlikus kasutusalas.

Organisatsiooni muudatused

Ott Pärna 5 a ametiaeg sai läbi ning uueks juhatuse esimeheks valiti Tõnis Arro.

Energia- ja rohemajanduse suuna käivitamine.

Peale SA KredExi allüksusena toimunud Kliima- ja Energiaagentuuri sulgemist mehitati ja käivitati MKM-iga sõlmitud lepingu alusel Arengufondis energia- ja

rohemajanduse seiresuund ning rohemajanduse kasvuprogramm, millest võib tulevikus välja kujuneda Energia- ja rohemajanduse keskus või agentuur. Tegevuse alustamiseks sõlmiti vastav leping MKM-iga.

Eesti Arengufondi seaduse muutmise. Investeeringutegevuse jätkumise võimaldamiseks ja seiretest välja kasvavate pilootalgatuste ja kasvuprogrammide käivitamiseks anti Riigikogu majanduskomisjoni kaudu menetlusse EAF seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seadusemuudatus võeti vastu 14. märtsil 2011 ja jõustus 9. jaanuaril 2012.

2011. aastal tegi Arengufond neli uut investeeringut kogusummas 1,1 miljonit eurot. Aasta jooksul töötati portfelliettevõtetega ja valmistati ette investeerimiskapitali taastamist. AF investeerimiskapitali taastamise kava kohaselt asutati 100% tütarettevõtja AS SmartCap, millele Finantsinspeksioon väljastas riskikapitalifondi fondivalitseja tegevusloa. SmartCap oli 2011. a ainus tegevusloa alusel tegutsev varase faasi riskikapitalifondi fondivalitseja Eestis, mille meeskond ja selle eelnev tegevus olid läbinud põhjaliku taustakontrolli. Kapitali taastamise kava kohaselt asutas SmartCap uue riskikapitalifondi „Early Fund II”, mille osakud märkis Eesti Vabariik. Uus struktuur rakendas fondivalitseja, fondi lahususe ja juhtimismudeli kaudu eraturu parimat praktikat. Early Fund II fondi maht oli planeeritud minimaalselt 12,47 miljonit eurot ja maksimaalselt 25 miljonit eurot, mis investeeriti perioodil 2012–2014.

Riskikapitalituru arendamisega seoses käivitus edukalt EstVCA kui peamine erakapitaliinvestorite arendus- ja tugiorganisatsioon Eestis. Arengufond oli käivitaja ja aktiivne liige ka FinanceEstonias – uuenuduslik era- ja avaliku sektori koostööplatvormis finantsteenuste ekspordi kasvatamiseks. Lisaks osalesid investeeringute divisjoni töötajad ekspertidena mitmesugustes rahvusvahelistes koostööprogrammides ja hindamiskomisjonides. Aasta jooksul toimusid riskikapitalituru ja *start-up*-ettevõtluse innustamiseks mitmed üritused, avalikud esinemised ja töötoad. Arengufondi kaasinvestorite baasil käivitati äriinglite koostegevus ning koostöös European Investment Fund-ga („EIF”) valmistati ette Baltikumile suunatud fondi „Baltic Innovation Fund” mudel.

2012

Arengufondi seirevaldkonnad: ettevõtlus, rohemajandus ja –energeetika ning nutikas spetsialiseerumine. Partneriteks-tellijateks oli kõikide puhul MKM, nutika spetsialiseerumise valdkonnas lisaks ka HTM.

Ettevõtlusvaldkonnas oli tähtsaim sündmus liitumine rahvusvahelise uuringukonsortsiumiga GERA (Global Entrepreneurship Research Association),

kellega koostöös valmis **globaalse ettevõtlusmonitooringu Eesti raport**. Valminud raporti andmete tuginedes on EAF loonud oma keskse kasvuprogrammi Ettevõtlik Eesti, mis sai EAF-i nõukogu heakskiidu 28.08.2012. Programmi piloteeriti aastatel 2013 ja 2014 MKM-ga sõlmitava lepingulise tööna ja rahastati EL tõukefondide vahenditest.

Energia- ja rohemajanduse valdkonnas sõlmiti koostööleping MKMi, Eleringi, EASi ja EAF-i vahel energiamajandusega seonduvate valdkondade ühise pikaajalise arengukava koostamiseks. EAF koostas selle lepingu alusel 2013. ja 2014. aastal ühiskonna huvipooli kaasates elektrienergia ja soojuse, elamumajanduse, transpordisektori energiatarbimise osa, kütusemajanduse kohalike kütuste tootmise osa ning bioenergia tootmise pikaajalised strateegilised arengukavad. Unikaalne selle protsessi juures on valdkondade eelduste, tehnoloogiate ning hindade vahele kvantitatiivsete seoste loomine ning kavade kajastamine selleks spetsiaalselt loodud vikipõhises veebikeskkonnas. Selliselt käitades on võimalik lihtsalt jälgida strateegiliste plaanide täitmist sise- ja välistingimuste muutusi arvestades.

Nutikas spetsialiseerumine on uus osa Euroopa struktuurfondide 2014-2020 rahastamisperioodis, mille eesmärgiks on välja selgitada ettevõtluse valdkonnad, milles on keskmisest suurem potentsiaal innovatsiooniks, ja seejärel meetmed, mis aitaks lahendada kitsaskohti. Eestis viis nutika spetsialiseerumise analüüsi läbi EAF. 2012. aasta lõpus valmis analüüsi esimene osa, milles leiti valdkonnad, kus innovatsiooni potentsiaal on kõrgem.

Investeermistegevuse ja senise investeeringportfelli haldamisega tegelev Arengufondi tütar-ettevõtte AS SmartCap tegi 2012. aastal 6 uut investeeringut kogumahas 842 tuhat eurot. Lisaks uutele investeeringutele pakkus SmartCap 2012. aastal riskikapitaliinvesteeringute alast nõustamisteenust emaettevõtjale Eesti Arengufondile investeeringute soetamiseks või osaluse realiseerimiseks Arengufondi portfellis olevatest sidusettevõtjatest. Arengufondi investeeringute portfellis oli 31.12.2012 seisuga 16 investeeringut. 2012. aastal investeeris Arengufond juba olemasolevatesse ja uutesse sidusettevõtetesse kokku 427 tuhat eurot.

2013

Ettevõtlusvaldkonnas jätkati tööd rahvusvahelises uuringukonsortsiumis GERA (Global Entrepreneurship Research Association), panustades Global Entrepreneurship Monitori rahvusvahelisse uuringuprojekti ja avaldades ka vastava Eesti raporti. Täiendavalt alustati Eesti ettevõtlusmaastiku täpsemat kvalitatiivset analüüsi koostöös Globaalse Ettevõtluse Arendamise Instituudiga (GEDI). Selle analüüsi

tulemusena selgusid Eesti ettevõtlusmaastiku peamised kitsaskohad, mille teadmine on eelduseks ettevõtluse arengu täpsemaks planeerimiseks. Ettevõtluse kasvuprogrammide alal tehti peamiselt ettevalmistavaid toiminguid, millest peamine on kasvuprogrammi **StartUp Estonia koostamine**, mille juhtimine anti kokkuleppel MKM-i ning EAS-ga alates 2014. aastast üle Arengufondile.

Arengufondi edasiseks rolliks **nutika spetsialiseerumise** alal oli ettepanekute tegemine iga valdkonna toetusmeetmete struktureerimiseks ning strateegia elluviimise juhtkomitee toetamine ja elluviimise monitooring.

Energia- ja rohemajanduse valdkonnas tegetseti vastavalt partneritega (MKM, Elering, EAS) sõlmitud koostöölepingule energiamajanduse pikaajalise arengukava koostamiseks. Arengufondi juhtimisel koostati kõiki olulisi huvipooli kaasates elektrienergia ja soojuse, elamumajanduse, transpordisektori energiatarbimise, kütusemajanduse kohalike kütuste tootmise osa ning bioenergia tootmise pikaajalised strateegilised arengukavad. Energia- ja rohemajanduse tegevusvaldkonnas valminud alusuuringud ja analüüsid on **sisendiks Energiamaajanduse Arengukava** koostamisel, veebikeskkonna **Energialgud.ee** haldamine ja modereerimine loob võimaluse energiamajanduse huvipoolte ja ekspertide koostöök. Algati ja koordineeriti ka mitmeid pilootprojekte (**energiaühistud, rattaringlus**).

Investeermistegevuse eesmärgi ellu viiva tütar-ettevõtte AS SmartCap kaudu tehti 2013. aastal Early Fund II arvelt investeeringuid kogusummas 1 726 tuhat eurot ning SmartCap nõustas Arengufondi seoses viimasele kuuluvate investeeringutega. 2013. aasta detsembris märkis Eesti Vabariik täiendavalt Early Fund II osakuid summas 6,39 miljonit eurot. Pärast eelnimetatud täiendavat rahapaigutust kasvab Early Fund II maht kokku ligikaudu 25,3 miljoni euron. Koos Arengufondi investeermiskapitaliga (Early Fund I) on kaasatud kapital kokku ligikaudu 33,3 miljonit eurot. Uuenenud juhatuse ja nõukoguga sooviti viia investeermistegevus uutele alustele, et kasvatada oluliselt olemasoleva investeermisportfelli väärtust ja teha kvaliteetseid uusi investeeringuid ning edukaid väljumisi investeeringutest.

2014

Ettevõtlikkus ja Eesti majanduse konkurentsivõime. Jätkus koostöö uuringukonsortsiumis (Global Entrepreneurship Research Association) ja kolmandal järjekorral aastal osaleti Global Entrepreneurship Monitor (GEM) rahvusvahelises uuringuprojekti. Koostöös Global Entrepreneurship Development Institute'ga (GEDI) jõudis lõpule Eesti ettevõtlusmaastiku kvalitatiivne analüüs, mis tõi välja selle tugevad

küljed ja arenguvajadused. Mõlema uuringu kohta valmisid raportid, mida tutvustati avalikkusele sügisel Riigikogus läbi viidud seminaril. Uuringute tulemused osutusid kasulikuks sisendiks nii EAFi enda tegevuste planeerimisel kui ka ettevõtluse arendamise poliitikas. Arengufond kutsus 2014. aasta kevadel kokku advokaatidest koosneva töögrupi, analüüsimaks äri-seadustiku sobivust iduettevõtete tegevusele. Koostöö tulemusena valmis seaduse muutmise eelnõu, mis 2015. aasta alguses Riigikogus heaks kiideti ning mille muudatused jõustusid 1. juulil 2015. Arengufondi initsiatiivil valmis Eesti osaluspõhise ühisrahastuse õiguskeskkonna ülevaade (koostas Advokaadibüroo Borenius). Alustati diskussiooni Eestis ühisrahastust puudutava õigusliku regulatsiooni osas nii erasektori kui ka regulaatoritega. Eesti konkurentsivõime hindamiseks analüüsiiti Eesti majandust võrdluses teiste riikidega, kasutades selleks kahte erinevat edetabelit:

- 1) Maailma Majandusfoorumi (World Economic Forum) koostatud konkurentsivõime edetabel; ning
- 2) Äritegevuse lihtsuse (Maailmapanga koostatud Ease of Doing Business) edetabel.

Analüüside tulemusi tutvustati ettepanekutena seminaril. Arengufondil oli plaanis koostada konkurentsivõime analüüsi kord aastas ning avaldada need analüüsidenähtudeks Arengufondi kodulehel ning tutvustada saadud tulemusi aastaseminaril.

Nutikas spetsialiseerumine. Protsessiga jõuti järgmisse etappi – valmisid valdkondlikud raportid. Kolme kasvualdkonna kohta (IKT, tervisetehnoloogiad ja ressursside väärindamine) avaldas Arengufond 2014. aasta detsembris raportid, milles on pakutud konkreetseid eesmärgid valdkondade kaupa, analüüsitud valdkondade arengut takistavaid barjääre ja barjääride kõrvaldamiseks vajalikke abinõusid. 2014. aasta märtsis käivitati Arengufondi eestvedamisel ka nutika spetsialiseerumise juhtkomitee, mille eesmärgiks oli Eestis laiapõhjaselt koordineerida nutika spetsialiseerumise alast tegevust. Juhtkomiteesse kuulusid esindajad MKM-st, HTM-st, Rahandusministeeriumist, Riigikantseleist, Rektorite Nõukogust, Teenusmajanduse Kojast ning Eesti Kaubandus- ja Tööstuskojast.

Energia- ja rohemajanduse valdkonna peamiseks tegevusaladeks 2014. aastal olid energiamaajanduse pikaajalise arengukava koostamise lõpuleviimine koos strateegia rakendamiseks vajalike toimingute ettevalmistamisega ning energiaühistute liikumise eestvedamine koos vastavate rakendusmeetmete (mentorprogramm ja veebikeskkond www.energiayhistud.ee) käivitamisega. EAF-i eestveetud veebikeskkond (www.energiatalgud.ee) kujunes valdkondliku diskussiooni ning teabe

ammutamise keskkonnaks, mis sisaldas tuhatkond energiavaldkonna analüüsi, ettekannet ja uuringut. Veebikeskkonna külastatavus kasvas aasta jooksul 4 korda. Koostöös asjaspepuutuvate ministeeriumidega alustati ettevalmistusi biomajanduse pikaajalise arengukava koostamiseks. Energiamaajanduse pikaajalise arengukava rakendusliku pilootprojektina alustati Eesti biometani programmi koostamist, mille eesmärgiks oli majanduse arengu jaoks sobivaima biokütuste tootmise stsenaariumi, tegevuskava ja vastavate rakendusmeetmete väljatöötamine. Viidi lõpule eelanalüüs Eesti linnades jalgrataste rentimiseks vajaliku rattaringluse korraldamiseks ning koostati asjakohane äriplaan. Rakendamiseks vajalikud materjalid andis Arengufond üle Keskkonnainvesteeringute Keskusele.

Investeeringutegevuse eesmärke täitva tütar-ettevõtja AS SmartCap kaudu tehti 2014. aastal Early Fund II nimel investeeringuid kogusummas 3 333 tuhat eurot ning SmartCap nõustas Arengufondi seoses viimasele kuuluvate investeeringutega. 2014. aastal müüs Arengufond oma osaluse portfelli-ettevõttes GrabCAD OÜ NASDAQ börsil noteeritud ettevõtjale Stratasys. SUE programmi pilootprojekti läbiviimiseks sõlmiti leping EAS-ga. SUE pakub Eesti *start-up*-ökosüsteemiga tihedalt koostööd tehes Eesti alustavatele ettevõtjatele lihtsasti mõistetavat ja terviklikku arengukeskkonda. 2014. aastal selgitati välja *start-up*-ökosüsteemi kitsaskohad ning koostati kontseptsioon *start-up*-maastiku arendamiseks aastani 2020.

2015

Ettevõtlikkus ja Eesti majanduse konkurentsivõime. Jätkus koostöö uuringukonsortsiumis (Global Entrepreneurship Research Association) ja neljandal järjestikusel aastal osaleti Global Entrepreneurship Monitor (GEM) rahvusvahelises uuringuprojektis. Arengufondi ja advokaatidest koosneva töögrupi tegevuse tulemusena valmis 2015. aasta alguses äri-seadustiku muutmise eelnõu, milles lihtsustati *start-up*-ettevõtjatele kapitali kaasamist. Seadusmuudatused jõustusid juulis 2015. Viidi läbi töötoad arengufoorumi Eesti tee 2030 raames, tutvustati ideid ning kaasati erinevaid partnereid arengufoorumi edasiseks tegevuseks (Eesti Kultuuri Koda, Eesti tulevikulugu, Riigikantselei jt).

Nutikas spetsialiseerumine. 2014. aasta detsembris avaldas Arengufond valdkondlikud raportid (IKT, tervisetehnoloogiad ja ressursside väärindamine, kättesaadavad ns.arengufond.ee), milles on pakutud konkreetseid eesmärgid valdkondade kaupa, analüüsitud valdkondade arengut takistavaid barjääre ja barjääride kõrvaldamiseks vajalikke abinõusid. Nimetatud raportites toodud aluseks võttes tegutses nutika spetsialiseerumise valdkonnas

2015. aastal järgmistes tegevusharudes:

Valmistati ette järgmised seminarid ja *happy hour*id:

- ▲ E-tervise *happy hour*. Protsessi eesmärgiks on rohkem tervena elatud aastaid, tänu millele on riigil võimalik säästa toetusi ning kasvatada maksumulu pikema aktiivse tööelu tulemusel. Arengufond osales ettepanekutega ka e-tervise riikliku strateegia ja arengukava koostamisel ning e-tervise infosüsteemi avamiseks vajaliku kontseptsiooni kirjeldamisel.
- ▲ Seminar Tööstus 4.0, mille eesmärgiks oli tuua kokku erinevad ettevõtted, ülikoolid ja otsustajad erinevatest valdkondadest.
- ▲ Osaleti e-ehituse töörühmas.
- ▲ Ühisrahastuse (*crowdfunding*) *happy hour*. Käivitati diskussioon turuosaliste ning regulaatorite vahel õigusliku keskkonna kujundamiseks. Ühtlasi käivitati turuosaliste hea tava tegevuspõhimõtete koostamine. Valdkonna arendamine on üle antud Finance Estonia'le.

Viidi läbi järgmised analüüsid ja ettevalmistavad toimingud:

- ▲ tootearenduse ja teadmussirde analüüsi esimene faas;
- ▲ biomajanduse programmi käivitamisel osalemine (sh töötubade juhtimine);
- ▲ tervisemajanduse sektori elavdamise programmi ettevalmistamine;
- ▲ IT tootearenduse kiirendi ettevalmistus – Arengufond koostas sektori ettevõtetega programmi, kuidas hõlbustada IKT sektori teenusettevõtetel tootearendusprojektide käivitamist.
- ▲ IKT erialade kvaliteedi õppekavapõhise hindamismetoodika väljatöötamise algatamine, millesse kaasati HITSA, ITL ja ülikoolid. Hanke korraldas HITSA. Samuti anti panus IKT ja tehnoloogiateadmiste laiemaks rakendamiseks teiste erialade õppekavades (koostöö Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumiga).
- ▲ Analüüsiti tervishoiusüsteemi ärimudelit.
- ▲ Käivitati noorteadlaste, magistrantide, doktorantide ja teadusarendusspetsialistide üleriigiline võrgustik (nt koostöös Tartu Ülikooliga algatus MTÜ Bioway loomiseks biotehnoloogia valdkonnas).
- ▲ Alustati *start-up*-ökosüsteemi seiresüsteemi väljatöötamisega, esimeseks algatuseks on tervisetehnoloogiate (*health-tech*) mõõdikute väljatöötamine.

Energia- ja rohemajanduse valdkonna peamine tegevus 2015. aastal:

- ▲ Koostöös Glimstedti advokaadibürooga ning 10 erineva organisatsiooniga valmis energiaühistu algatuse baasil õiguslik analüüs „Energiaühistute loomist ja tegutsemist takistavad probleemid Eestis”, mis analüüsis kehtivat õiguslikku kesk-

konda kolmest aspektist: kogukondlik tootmine, edastamine ja müümine, seda nii elektri, soojuse kui gaasi valdkonnas. Uuringu ja sellega seonduvate lisadega on võimalik tutvuda <http://energiyahistud.ee/tutvustus/teostatud-uuringud/> ja põhidokument alla laadida http://energiyahistud.ee/wp-content/uploads/2015/09/EY_oigusmojude-analys.pdf.

- ▲ Energiaühistute (EÜ) mentorprogrammi raames toimus konverents „Energiaühistu – kogukondlik elekter ja soojus”, kus tutvustati aastase nõustamisprotsessi peamisi tulemusi (<http://energiyahistud.ee/energiauhistute-konverents-29-september-2015/>). Mentorprogramm: <http://energiyahistud.ee/energiauhistud/mentorprogramm/>.
- ▲ Energiaühistutele ja EÜ ökosüsteemile mõeldud infovärv www.energiauhistud.ee ja www.energiyahistud.ee vahendab infot ja annab nõu lisaks eesti keelele ka inglise keeles, st valmis täismahus EÜ ingliskeelne veebileht http://energiyahistud.ee/en/introduction_1/, mis võimaldas Eesti põhjalikku kogemust EÜ vallas tutvustada ka teistele riikidele.
- ▲ Algatati diskussioon ettevõtjate seas teemal „Energiaühingud ja nende potentsiaal Eestis”. koostöös Eesti Kaubandus- ja Tööstuskojaga toimus edukalt teema avaseminar „Elektri- ja soojusenergia väiketootmine energiaühingulise mudelina”. Täpsemalt vt <http://energiyahistud.ee/sundmuste-kalender/event/1750/>.

Investeermistegevuse eesmärgi täitva tütaretevõtja AS SmartCap kaudu tehti 2015. aastal Early Fund II arvelt investeeringuid kogusummas 2 773 tuhat eurot ning SmartCap nõustas Arengufondi seoses viimasele kuuluvate investeeringutega. 2015. aastal müüs Arengufond oma osaluse kahes portfelli ettevõttes: Fits.me Holding Limited ja Now! Innovations OÜ-s. Augustis 2014 kinnitas Arengufondi nõukogu Arengufondi investeermistegevuse uued põhialused. Nende alusel töötati välja uus muudetud investeermisstrateegia, mis kinnitati AF nõukogu poolt 2016. a jaanuaris. Nimetatud investeermistegevust on planeeritud ellu viia SmartCapi kaudu. Uue investeermisstrateegia kohaselt investeeritakse Arengufondi senisest investeermistegevusest tagasi laekunud ja laekuvad ning Early Fund II tagasi laekunud ja laekuvad summad ärikiirendifondidesse. Vastavalt Arengufondi nõukogu otsusele tegi Arengufond 2015. aastal ettevalmistusi investeermistegevuse ümberkorraldamiseks, st otseinvesteeringute valitsemise üleandmiseks professionaalsele erafondivalitsejale.

Lisa 9.3 Viited Eesti Arengufondi poolt avaldatud materjalidele

Eesti majanduse konkurentsivõime hetkeseis ja tulevikuväljavaated. EAF 2008

Valge paber Riigikogule

<http://www.arengufond.ee/2009/02/spikker-22009-valge-paber-riigikogule/>

Tööstusvedurid 2018

<http://www.arengufond.ee/2009/03/spikker-32009-toostusvedurid-2018-eesti-toostuse-kasvuvoimalused-jargmiseks-kumnendiks/>

EST_IT@2018

http://www.arengufond.ee/2009/05/eesti-fookuses-22009-it-arenguseire-est_it2018-taisraport/

Raport Riigikogule 2007/2008 „Edasi”

Tervisemajandus 2018

<http://www.arengufond.ee/2010/05/eesti-fookuses-52010-tervishoiuteenused-2018-eesti-tervise-ja-healoluteenuste-ekspordivoimalused/>

Finantsteenused 2018

<http://www.arengufond.ee/2009/03/eesti-fookuses-32009-finantsteenused-2018-eesti-ekspordivoimalused-ja-poliitikavalikud/>

Raport Riigikogule 2008/2009 „Edasi”

<http://www.arengufond.ee/2010/01/edasi-raport-riigikogule-20082009-arengufondi-teine-aruanne-riigikogule/>

Kõrgkool 2018

<http://www.arengufond.ee/2010/06/eesti-fookuses-62010-korgkool-2018-rahvusvahelistumise-trendid-ja-praktika-maailmas/>

IT + haridus

http://www.arengufond.ee/2010/04/eesti-fookuses-42010-itharidus-est_it2018-raport-infotehnoloogia-kasutamisest-hariduses/

Raport Riigikogule 2009/2010 „Edasi”

<http://www.arengufond.ee/2011/01/edasi-raport-riigikogule-20092010/>

IT + tervishoid

http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Publikatsioonid/IT+Tervishoid_raport_est.pdf

Eesti kasvuvision „Stsenaariumid 2018”: neli lugu Eesti majanduse võimalikust tulevikust

<http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Publikatsioonid/stsenaariumid-2018-neli-lugu-estti-majanduse-tulevikust.pdf>

Raport Riigikogule 2010/011 „Edasi”

<http://www.arengufond.ee/2012/01/edasi-raport-riigikogule-20102011/>

Globaalne ettevõtlusmonitooring 2012

<http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Publikatsioonid/Arengufond%20GEM%20uuringu%20raport.pdf>

Eesti-India majanduskoostöö tulevik

http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Publikatsioonid/estti_india_tulevik_arengufond_raport.pdf

IT + finants

http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Publikatsioonid/IT+Finants_raport_est.pdf

Väliskeskond 2020. Olulised trendid ja nende tähendus Eestile

<http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Publikatsioonid/valistrendid2020-estti-fookuses-arengufond.pdf>

Globaalne ettevõtlusmonitooring 2013

<http://www.arengufond.ee/2014/11/globaalne-ettevotlusmonitooring-2013-estti-raport/>

Nutikas spetsialiseerumine. Kitsaskohtade ja uute võimaluste analüüs

<http://www.arengufond.ee/2013/06/nutikas-spetsialiseerumine-kitsaskohtade-ja-uute-voimaluste-analuus/>

Nutika spetsialiseerumise kvalitatiivne analüüs

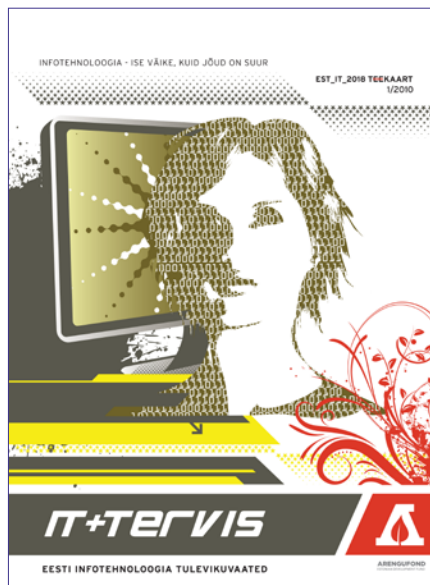
<http://www.arengufond.ee/2013/03/nutika-spetsialiseerumise-kvalitatiivne-analuus-2/>

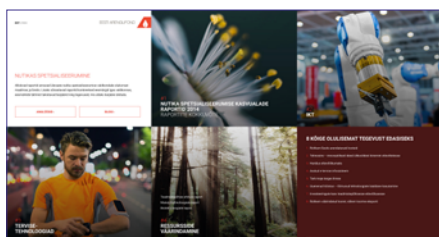
Globaalne ettevõtlusmonitooring 2014

<http://www.arengufond.ee/2015/11/globaalne-ette4-estti-raport/>

Analüüs personaalmeditsiini rakendamise võimalustest Eestis

<http://www.arengufond.ee/2014/01/analuus-personaalmeditsiini-rakendamise-voimalustest-esttis/#sthash.jMNaZaoN.dpuf>

NS kasvualdkondade raportid: IKT, Tervisetehnoloogiad, Ressursside väärindamine
<http://www.arengufond.ee/2015/02/nutika-spetsialiseerumise-raportid/>

Energiaühistute potentsiaali ja sotsiaalmajandusliku mõju analüüs
<http://www.arengufond.ee/category/analysis/#sthash.w9Tput1P.dpuf>

BASREC ühendusse kuuluvate riikide kogemus energiaühistute arendamisel
http://energiayhistud.ee/wp-content/uploads/2015/12/BASREC_riikide-EY-kogemus.pdf#sthash.RvJcGCXM.dpuf

Energiaühistute mentorprogrammi kokkuvõte <http://www.arengufond.ee/category/analysis/#sthash.w9Tput1P.dpuf>

Energiaühistute programmi lõpparuanne
http://energiayhistud.ee/wp-content/uploads/2015/12/EAF_EY-projekti-lopparuanne.pdf

Aruanne „Eesti energiamajandus2015”
<http://www.arengufond.ee/2015/11/aruanne-estii-energiamaajandus-2015/>

Energiaühistute loomist ja tegutsemist takistavad probleemid Eestis. Õiguslik analüüs
<http://www.arengufond.ee/category/analysis/#sthash.B3BWB4m4.dpuf>

Eesti biometaanri ressursside kasutuselevõtu analüüs
<http://www.arengufond.ee/category/analysis/#sthash.B3BWB4m4.dpuf>

Rattaringluse äriplaan
<http://www.arengufond.ee/2015/03/rattaringluse-ariplaan/>

Consumer-centred research of Bottom of the Pyramid emerging markets for entrepreneurs:
http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Publicatsioonid/EDF_BoP_case_study_Kenya_report.pdf

Mõttealgatus 1/2012 „Turud ja innovatsioon sissetulekute püramiidi põhjas”
<http://www.arengufond.ee/2012/01/mottealgatus-12012-turud-ja-innovatsioon-sissetulekute-puramiidi-pohjas/#sthash.gOCFoMZ6.dpuf>

Mõttealgatus 2/2012 „Eksperimenteeriv majanduspoliitika”
<http://www.arengufond.ee/category/analysis/page/2/#sthash.DAtHDSmJ.dpuf>

